

PAP MÁRK*

AZ ELLENŐRZÉSI KÖRÖN KÍVÜL ESŐ ELHÁRÍTHATATLAN OK ÉRTELMEZÉSE A VADÁSZHATÓ ÁLLAT ÁLTAL OKOZOTT KÁRÉRT VALÓ FELELŐSSÉG ALÓLI KIMENTÉS KÖRÉBEN

<https://doi.org/10.51783/ajt.2023.2.03>

A Ptk. 6:563. §-a a vadászható állat által okozott kárért való felelősséget a vadászatra jogosultra telepíti, aki a felelősség alól annak bizonyításával mentesülhet, hogy a kárt az ellenőrzési körön kívül eső elháríthatatlan ok idézte elő. A kimentési klauzula értelmezését a jogirodalomban bizonytalanság övezi, ami elsődlegesen arra vezethető vissza, hogy a vadászható állat nem áll a vadászatra jogosult közvetlen uralma alatt, ezért ellentmondásnak tűnik, hogy lenniük kell olyan eseteknek, amikor a vadászható állat kárkövetkezéssel járó tevékenysége nem minősül a vadászatra jogosult ellenőrzési körén kívül eső elháríthatatlan oknak. Jelen tanulmányban a dogmatikai elemzés módszerével igyekszünk hozzájárulni a vadászható állat által okozott kárért való felelősség alóli kimentés feltételeinek helyes értelmezéséhez. Ezért a felelősség pozitív feltételeinek bemutatását követően azt elemezzük, hogy az ellenőrzési kör fogalmát a jogalkotó, a bírói gyakorlat és a jogirodalom miként értelmezi azon felelősségi tényállások esetén, amelyek kimentési klauzulájában e fogalom megjelenik, és ennek alapján igyekszünk a vadászható állat által okozott kárért való felelősség körében is alkalmazható tanulságokat leszűrni. Ezt követően rátérünk a jogalkotó által a Vtv. 75/A. § (1) bekezdésében adott autentikus jogértelmezés által felvetett kérdések tárgyalására, majd az elháríthatatlanság fogalmának értelmezéséhez segítségül hívható jogirodalmi álláspontokat és bírói gyakorlatot vesszük szemügyre.

1. BEVEZETÉS

A Polgári Törvénykönyvről szóló 2013. évi V. törvény (a továbbiakban: Ptk.) szerződésen kívül okozott kárért való felelősségre vonatkozó szabályainak megalkotása során a jogalkotó által követett fő célkitűzések egyike a külön törvényekben szabályozott, de a kódexbe illeszthető felelősségi tényállások Ptk.-ba történő integrálá-

* PhD-hallgató, ELTE ÁJK, 1053 Budapest, Egyetem tér 1–3.; bírő, Keszthelyi Járásbíróság, 8360 Keszthely, Georgikon u. 16. E-mail: papm87@gmail.com.

sa volt.¹ Ennek jegyében kerültek a kódexbe a vadászható állat által okozott kárért való felelősség – korábban *a vad védelméről, a vadgazdálkodásról és a vadászatról szóló 1996. évi LV. törvényben* (a továbbiakban: Vtv.) szereplő – szabályai is.² A Ptk. azonban egyrészt túlment e szabályoknak a Vtv.-ből történő pusztá átemelésén, hiszen amíg a Vtv. 2014. március 15-e, azaz a Ptk. hatálybalépése előtt hatályban volt 75. § (3) bekezdése egy utaló szabállyal a Ptk. fokozott veszéllyel járó tevékenységre vonatkozó szabályait rendelte alkalmazni a vadászatra jogosultat a vad által a mező- és erdőgazdálkodáson kívül másnak okozott kárért terhelő felelősségre, addig a Ptk. 6:563. §-a a vadászható állat által okozott kárért való felelősséget önálló felelősségi alakzatként szabályozta.³ Másrészt a felelősségi szabályoknak a Ptk.-ba való integrálása csorbát szenvedett annyiban, amennyiben a Vtv. 75/A. §-a továbbra is tartalmaz az új felelősségi alakzathoz kapcsolódó értelmező rendelkezéseket.⁴

A Ptk. 6:563. § (1) bekezdése a vadászható állat által okozott kár megtérítésének kötelezettségét telepíti a vadászatra jogosultra, vagyis e felelősségi alakzat arra a kárra alkalmazandó, amely vadászható állat tevékenységével okozati összefü-

¹ CSÖNDES MÓNKA: „A Polgári Törvénykönyv kárfelelősségi rendszerének alakulása a kodifikációs folyamat során” in VÉKÁS LAJOS (szerk.): *Fejezetek a Polgári Törvénykönyv keletkezéstörténetéből* (Budapest: Magyar Közlöny Lap- és Könyvkiadó 2018) 259.; JUHÁSZ ÁGNES: „Az állat által okozott károk és azok megítélése a hatályos magyar polgári jogban” *Publicationes Universitatis Miskolcensis, Sectio Juridica et Politica, Tomus XXX/2*. 2012. 490.; LÁBADY TAMÁS: „A deliktuális felelősség fontosabb változásai az új Ptk.-ban” *Jogtudományi Közöny* 2014/3. 169.; LÁBADY TAMÁS: „A deliktuális felelősség fontosabb változásai” in VÉKÁS LAJOS – VÖRÖS IMRE (szerk.): *Tanulmányok az új Polgári Törvénykönyvhöz* (Budapest: CompLex 2014) 271.; SZALMA JÓZSEF: „Kodifikáció vagy (és) inkorporáció” *Polgári Jogi Kodifikáció* 2003/5. 26.; VÉKÁS LAJOS: „A Polgári Törvénykönyv első hét éve” *Jogtudományi Közöny* 2021/3. 103.

² A Ptk. Hatodik Könyv LXXIV. Fejezetéhez fűzött indokolás; BARTA JUDIT: „A vadászható állat által okozott kárért való felelősség az új Ptk.-ban” *Gazdaság és Jog* 2014/9. 21.; GYULAFALVI EDITH: „Gépjárműnek vaddal történő ütközése (a bírói gyakorlat tükrében)” *Gazdaság és Jog* 2003/11. 23.; LÁBADY TAMÁS – PARLAGI MÁTYÁS: „A kártérítési felelősség általános szabálya és közös szabályai” in VÉKÁS LAJOS – GÁRDOS PÉTER (szerk.): *Nagykommentár a Polgári Törvénykönyvhöz* (Budapest: Wolters Kluwer 2020) 2506.

³ BARTA (2. lj.) 21.; HAVASI PÉTER – SALAMONNÉ PILTZ JUDIT: „A felelősség egyes esetei” in WELLMANN GYÖRGY (szerk.): *A Ptk. magyarázata VI/VI. Kötelmi jog, Harmadik, Negyedik, Ötödik és Hatodik Rész* (Budapest: HVG-Orac 2021) 853.; FUGLINSZKY ÁDÁM: *Kártérítési jog* (Budapest: HVG-Orac 2015) 702.; JULESZ MÁTÉ: „Az új Ptk. környezetvédelmi szempontból” *Magyar Jog* 2013/3. 166–167.; HÉRI ANIKÓ: „A hazai állatvédelmi jog az új Polgári Törvénykönyv tükrében” *Jogi Tanulmányok* 2014. 27–28.; LÁBADY TAMÁS: „Felelősség az állatok károkozásáért” in VÉKÁS LAJOS (szerk.): *A Polgári Törvénykönyv magyarázatokkal* (Budapest: CompLex 2013) 961.; MÁRTON MÁRIA: „Speciális felelősségi alakzatok az új Polgári Törvénykönyvben, különös tekintettel az állatok által okozott károkért való felelősségre” in CSÖNDES MÓNKA – NEMESSÁNYI ZOLTÁN (szerk.): *Merre tart a magyar civilisztikai jogalkotás a XXI. század elején?* (Pécs: PTE ÁJK 2010) 147–148.; SZABÓ KÁLMÁN: „Vadászható állat által okozott károkért való felelősség” *Ügyvédek Lapja* 2014/3. 24.

⁴ A Vtv. módosításáról szóló 2015. évi L. törvény 3. §-ához fűzött indokolás; BARTA (2. lj.) 21.; DÖME ATTILA: „A vad-gépjármű ütközéséből eredő kártérítési ügyek megítélése a bírói gyakorlatban az új Ptk. tükrében” *Polgári Jog* 2016/12. [5]; OROSZ ÁRPÁD: „Felelősség az állatok károkozásáért” in OSZTOVITS ANDRÁS (szerk.): *A Polgári Törvénykönyvről szóló 2013. évi V. törvény és a kapcsolódó jogszabályok kommentárja* (Budapest: Opten 2014) 321.

gésben következett be.⁵ Lényeges azonban – amint arra Törő rámutatott –, hogy bár külső megjelenési formájukban az állatokat az ember tudatos magatartásához hasonló tevékenységek jellemzik, azok jogi szempontból abban az esetben is csak természeti jelenségnek és nem a kártérítési felelősség egyik alapvető feltételét képező károkozó magatartásnak minősülnek, ha kárkövetkezésménnyel járnak.⁶ Ahogy azt Marton hangsúlyozta, a jogi tények közül kizárólag az emberi magatartáshoz fűződhet kártérítési szankció, ezért az állatok károkozásáért való felelősségnek is szükségképpen feltétele olyan emberi magatartás léte, amely kapcsolatot teremt az adott magatartást tanúsító személy és a bekövetezett kár között, ily módon lehetővé téve e személlyel szemben a kártérítési szankció alkalmazását.⁷ Az állat által okozott kárért való felelősség esetén a kárért felelős személy magatartása és a kár közötti kauzális kapcsolat minden esetben közvetett, ami miatt az e körbe tartozó kötelemléteketítő tényeket a jogirodalomban többen a kvázideliktumok kategóriájába sorolják,⁸ ezek megkülönböztető jegye ugyanis az egyéb kötelemléteketítő tényekhez képest a károkozó magatartás közvetett jellegében rejlik.⁹ Mindazonáltal Szalma helytálló megállapítása szerint a kvázideliktumok és – a közvetlenül emberi magatartásban megnyilvánuló károkozásokat felölelő – deliktumok közötti megkülönböztetés pusztán elméleti jelentőségű.¹⁰

A vadászható állat által okozott kárért való felelősséget megalapozó emberi magatartás mibenléte a felelősség alóli kimentésről rendelkező Ptk. 6:563. § (2) bekezdéséből vezethető le, amelynek értelmében a vadászatra jogosult annak bizonyításával mentesül a felelősség alól, hogy a kárt ellenőrzési körön kívül eső elháríthatatlan ok idézte elő. Eszerint a vadászatra jogosultnak a vadászható állat által okozott kárért való felelősségét az a mulasztása alapozza meg, hogy a kárt nem háritotta el, noha annak oka az ellenőrzési körébe tartozott és/vagy elhárítható volt. A kimentési klauzula központi fogalmai tehát az ellenőrzési kör és az elháríthatatlanság,¹¹ amelyek értelmezése szempontjából alapvető jelentőségű a vadászható állatok ama tulajdonsága, hogy nem az ember közvetlen uralma alatt, hanem természetes élőhelyükön szabadon, ösztönös és tanult viselkedésformáik által meghatározottan

⁵ JUHÁSZ (1. lj.) 482.; JULESZ Máté: „Az állatok által okozott kár megtérítésének néhány szempontja” *Magyar Jog* 2003/11. 662.; TÖRŐ Károly: „Vadkártérítés és vadkártalanítás” *Magyar Jog* 1970/10. 600.

⁶ TÖRŐ (5. lj.) 600.

⁷ MARTON Géza: „Kártérítés. Kártérítési kötelemléteketből” in SZLADITS Károly (szerk.): *Magyar magánjog 4. kötet. Kötelmi jog, különös rész* (Budapest: Grill 1942) 855.

⁸ HELMUT COING: *Europäisches Privatrecht. Band I. Älteres gemeines Recht* (München: C. H. Beck 1985) 517.; THOMAS MACKENZIE: *Studies in Roman Law* (Edinburgh – London: William Blackwood and Sons 1867) 232.; SZALMA József: *Szerződésen kívüli (deliktális) felelősség az európai és a magyar magánjogban – különös tekintettel a magyar Ptk. újrakodifikálására* (Budapest – Miskolc: ELTE ÁJK – Bibor Kiadó 2008) 125.

⁹ FÖLDI András: „A kvázideliktális felelősség a római jogtól napjainkig” *Acta Facultatis Politicoguridicae Facultatis Universitatis Scientiarum Budapestinensis de Rolando Eötvös Nominatae*, 40. tom. 2003. 345.

¹⁰ SZALMA (8. lj.) 125.

¹¹ BÁRDOS Péter: „Megjegyzések az új Ptk. kárfelelősségi szabályaihoz” *Jogtudományi Közöny* 2014/4. 200.

élnék.¹² Ennek fényében felvethető, hogy a vadászható állat által okozott kár fogalmilag a vadászatra jogosult ellenőrzési körén kívül eső elháríthatatlan okból következett be. Ezt az értelmezést azonban mint a jogalkotói szándékkal ellentéteset el kell vetnünk, mivel arra az eredményre vezetne, hogy a vadászatra jogosult a felelősség alól kivétel nélkül mentesülne, és a kárt a *casus nocet domino* kártelepítési szabálya¹³ alapján minden esetben a károsult viselné, ami miatt az új felelősségi alakzatnak nem lenne létjogosultsága.

Adódik tehát a kérdés, hogy a vadászható állat feletti közvetlen emberi uralom hiánya miként egyeztethető össze azzal, miszerint a Ptk. 6:563. § (2) bekezdéséből következően léteznie kell olyan életbeli jelenségeknek, amelyek esetében a vadászható állat által okozott kárt a vadászatra jogosult ellenőrzési körén kívül eső elháríthatatlan ok idézte elő. A vadászható állat által okozott kárért való felelősség új felelősségi alakzat mivoltával függ össze, hogy e kérdés megválaszolása, illetve a kimentési klauzulában szereplő ellenőrzési kör és elháríthatatlanság fogalmi tisztázása a bírói gyakorlatban egyelőre várat magára. Ezért az alábbiakban a jogdogmatikai elemzés klasszikus módszerét alkalmazva teszünk kísérletet arra, hogy feltárjuk az ellenőrzési kör és az elháríthatatlanság értelmezési tartományát a vadászható állat által okozott kárért való felelősség alóli kimentés körében. Ezt megelőzően azonban röviden kitérünk a vadászható állat által okozott kárért való felelősség alanyának és tárgyának vizsgálatára, mivel ily módon határozhatók meg a felelősség pozitív feltételei, amelyeknek a károsult általi bizonyítása esetén a vadászatra jogosult felelősség alóli kimentése egyáltalán felmerülhet.

2. A VADÁSZHATÓ ÁLLAT ÁLTAL OKOZOTT KÁRÉRT VALÓ FELELŐSSÉG ALANYA ÉS TÁRGYA

2. 1. A VADÁSZATRA JOGOSULT

A vadászható állat által okozott kárért való felelősség alanya a Ptk. 6:563. § (1) bekezdése alapján a vadászatra jogosult, azaz a vadászati jog jogosultja.¹⁴ A vadászati jog a föld tulajdonjogához kapcsolódó haszonvétele,¹⁵ amely a földön fennálló tulajdonjog elválaszthatatlan részeként a vadászterületnek nyilvánított földterület

¹² CSÁNYI Sándor: *Vadbiológia* (Budapest: Mezőgazda 2007) 54., 86.; HEGYES Péter: „A vadászati jog jogosultjának felelőssége a vadon élő állatok által okozott károkért” *Miskolci Jogi Szemle* 2011/2. 55.; JUHÁSZ (1. lj.) 488–489.; MÁNDY Endre: „A vadászati jogról” *Magyar Jog* 1990/2. 160.; TÖRÖ (5. lj.) 607.; ZOLTÁN Ödön: *Felelősség a vadkárokért és a vadászattal kapcsolatos egyéb károkért* (Budapest: KJK 1973) 69.; ZOLTÁN Ödön: „Vad és gépjármű »összeütközése« (Készül az új vadászati törvény)” *Magyar Jog* 1992/11. 645.

¹³ Ptk. 5:22. §-a.

¹⁴ Vtv. 7. §-a.

¹⁵ MIKÓ Zoltán: „A föld tulajdonjogához kötött haszonvételek – a vadászati jog” *Gazdaság és Jog* 1996/10. 23.; SÜVEGES Márta: „Termelőszövetkezeti földtulajdon, vadászati jog, vadkárokért való felelősség” *Állam és Igazgatás* 1970/6. 538.; VASS János: „A vadgazdálkodás és a vadászati jog” in VASS János (szerk.): *Agrárjog* (Budapest: ELTE ÁJK 1999) 94.

tulajdonosát illeti meg.¹⁶ Ha a vadászterület egy személy tulajdonában áll, ő a vadászati jogot önállóan gyakorolja, míg ha a vadászterületnek több tulajdonosa van, őket társult vadászati jog illeti meg.¹⁷ A vadászati jogot közvetlenül csak az önálló vadászati jog jogosultja gyakorolhatja, míg a társult vadászati jog kizárólag haszonbérlet útján gyakorolható,¹⁸ és az utóbbi esetben vadászatra jogosultnak is a haszonbérletet kell tekinteni.¹⁹ A vadászható állat által okozott kár telepítése szempontjából a vadászati jog legfontosabb jellemzője, hogy vagyoni értékű jog, amelynek gyakorlása a vadászatra jogosult számára hasznot hajt.²⁰ Ez képezi ugyanis az alapját annak, hogy a jogalkotó – a Ptk. 5:53. § (1) bekezdése és a Vtv. 9. § (1) bekezdése értelmében az állam tulajdonában lévő – vadászható állat által okozott kárért való felelősséget a vadászatra jogosultra telepítette.²¹

Azt, hogy a vadászható állat által okozott kárért melyik vadászatra jogosult tartozik felelősséggel, alapvetően a kár bekövetkezésének helye dönti el. A Ptk. 6:563. § (1) bekezdése szerint ugyanis ha a kár vadászterületen következett be, azért az a vadászatra jogosult felelős, akinek vadászterületén a károkozás történt, míg a vadászterületen kívüli károkozás esetén a kárért az a vadászatra jogosult tartozik felelősséggel, akinek vadászterületéről a vad kiváltott. Ennek magyarázata az, hogy a vadászatra jogosult vadászati joga egy adott időpontban a vadászterületén tartózkodó valamennyi olyan vadra kiterjed, amelynek vadászatára jogosult.²² Következésképpen csak akkor állapítható meg annak a vadászatra jogosultnak a felelőssége, akinek vadászterületéről a vad kiváltott, ha a károkozás nem másik vadászterületen következett be, a vadászterületen bekövetkezett kár esetén pedig az adott területen vadászatra jogosult akkor is felelősséggel tartozik, ha a kárt egy másik vadászterületről kiváltott vad okozta.²³ A jogirodalom ehhez hozzáteszi, hogy

¹⁶ Vtv. 3. § (1) bekezdése; BEZDÁN Anikó: „A vadászterület kialakításának és a vadászati jog gyakorlásának egyes kérdései” in CSÁK Csilla (szerk.): *Az európai földszabályozás aktuális kihívásai* (Miskolc: Novotni 2010) 22–23.; FÜRST László: *A magánjog szerkezete* (Budapest: Grill 1934) 75–76.; HEGYES Péter: „A vadgazdálkodás jogi szabályozása” in BOBVOVS Pál – HEGYES Péter (szerk.): *A mező- és erdőgazdasági földek agrárjogi vonatkozásai* (Szeged: Iurisperitus 2019) 168.; LESZKOVEN László: „A vadászati jog, mint vagyoni értékű jog – polgári jogi megközelítésben” in PUSZTAHELYI Réka (szerk.): *A vadászat aktuális jogkérdései* (Miskolc: Novotni Alapítvány 2012) 64–65.; MIKÓ Zoltán: „Néhány gondolat a készülő új vadászati törvényről” *Gazdaság és Jog* 1994/2. 21.; ZOLTÁN Ödön: „A vadászat jogi szabályozásáról” *Jogtudományi Közöny* 1977/8. 459.

¹⁷ Vtv. 4. § (1) bekezdése.

¹⁸ Vtv. 10. § (2) és (3) bekezdése.

¹⁹ Vtv. 6. § (3) bekezdése.

²⁰ Vtv. 3. § (1) bekezdése; CZANK Lajos: „A vadászati jog hasznosítása és a térítésmentes vadászat” *Magyar Jog* 1985/2. 140–141.; MÁNDY (12. lj.) 157.; MIKÓ (15. lj.) 23.; MIKÓ Zoltán: „A tulajdonhoz kapcsolódó egyes haszonvételekről” *Gazdaság és Jog* 1999/1. 20.; ZOLTÁN Ödön: „A vadászat és vadgazdálkodás tervezett szabályozásáról” *Magyar Jog* 1989/11. 981.

²¹ DÖME (4. lj.) [3]; GYULAFALVI Edith: „Gépjárműnek vaddal történő összeütközése (a bírói gyakorlat tükrében)” in NOCHTA Tibor – BÖLCSKEI János (szerk.): *Emlékkönyv Lábady Tamás születésnapjára tanítványaitól* (Budapest: Szent István Társulat 2004) 93.; HEGYES (12. lj.) 57.; MIKÓ Zoltán – VAJAI László – CS. NAGY Anikó: *A vad védelméről, a vadgazdálkodásról, valamint a vadászatról szóló törvény. Útmutató és kommentár a vadászati jog gyakorlásához, hasznosításához* (Budapest: Agrocent 1996) 37.

²² 2/2005. BJE határozat.

²³ BDT2003. 821.

a vadászatra jogosult felelősségének feltétele, hogy az adott vadfaj vadászatára jogosult legyen.²⁴

A vadászterületen kívül bekövetkezett kár esetén bizonyítási nehézséggel járhat annak a vadászatra jogosultnak az azonosítása, amelynek vadászterületéről a vad kiváltott. A bírói gyakorlat egységes abban, miszerint nem vonja maga után a kereset elutasítását, ha a lefolytatott bizonyítás eredményeként nem állapítható meg, hogy a vad melyik vadászterületről váltott ki, abban a kérdésben azonban már eltérő a gyakorlat, hogy ilyen esetben a kárért melyik vadászatra jogosult felelős.²⁵ Az egyik álláspont szerint a Vtv. 9. § (3) bekezdés második mondata alapján úgy kell tekinteni, hogy a vad a károkozás szerinti legközelebbi vadászterületről váltott ki.²⁶ E gyakorlat helyessége azonban megkérdőjelezhető azon az alapon, hogy a Vtv. e rendelkezése nem a vad által okozott kárért felelős személy meghatározására, hanem a vad tulajdonjogának megszerzésére vonatkozik, és azt mondja ki, hogy a nem vadászterületen elejtett, befogott vagy elhullott vad és a hullatott agancs tulajdonosának kétség esetén a fellelés helye szerinti legközelebbi vadászterület vadászatára jogosultját kell tekinteni. A másik álláspont szerint a tárgyalta esetben a többek közös károkozására vonatkozó szabályokat kell alkalmazni, amelyek alapján a károkozás helyének közelében fekvő vadászterületek vadászatára jogosultjait egyetemleges felelősség terheli.²⁷ Barta helytállóan hívta fel a figyelmet arra, hogy ebben az esetben az egyetemleges felelősség alapja az alternatív okozatosság Ptk. 6:524. § (4) bekezdésében szereplő szabálya, amely szerint a többek közös károkozásának szabályait kell alkalmazni akkor is, ha a több, egyidejűleg kifejtett magatartás közül nem állapítható meg, hogy a kárt melyik okozta,²⁸ a tárgyalta esetben ugyanis nem azonosítható, hogy a szóba jöhető vadászatára jogosultak közül melyiket terhelte a kár elhárításának kötelezettsége.

2. 2. A VADÁSZHATÓ ÁLLAT

A Ptk. 6:563. § (1) bekezdése a vadászható állat által okozott kárt vonja szabályozási tárgykörébe. A vadászható állat fogalmát a Ptk. nem határozza meg, az azonban megfeleltethető a „vad” Vtv.-ben alkalmazott fogalmának,²⁹ amely a Vtv. 1. § (2)

²⁴ JULESZ (3. lj.) 166.

²⁵ BH1978. 74.; BH1978. 336.; Legfelsőbb Bíróság (a továbbiakban: LB) Pfv.V.21.792/2003/5.; LB Pfv.VI.21.051/2006/5.; LB Pfv.VI.22.007/2009/8.; LB Pfv.VI.22.166/2009/4.

²⁶ LB Pfv.V.21.792/2003/5.; LB Pfv.VI.21.051/2006/5.

²⁷ BH1978. 74.; BH1978. 336.; LB Pfv.VI.22.007/2009/8.; LB Pfv.VI.22.166/2009/4.; Kúria Pfv.V.20.175/2022/6.

²⁸ BARTA (2. lj.) 25.

²⁹ BARTA (2. lj.) 23.; BARTA Judit: „A vadászható állat által okozott kárral és a vadkárral kapcsolatos néhány aktuális jogkérdés” *Polgári Jog* 2020/9–10. 2., 4.; BARTA Judit: „A vadkár, valamint a vadászható állat által okozott ár szabályozása és vadgazdálkodási összefüggései Magyarországon” in BARTA Judit (szerk.): *A vadkár, a vadászható állat által okozott kár és a vadgazdálkodás összefüggései nemzetközi kitekintéssel* (Budapest: Patrocinium 2022) 34.; LÁBADY (3. lj.) 961.; MENYHÁRD Attila: „A felelősség egyes esetei” in BODZÁSI Balázs – TÓKEY Balázs (szerk.): *2013. évi V. törvény a Polgári Törvénykönyvről kommentárja* (Budapest: Magyar Közlöny Lap- és Könyvkiadó 2021) 2278.; OROSZ (4. lj.) 321.

bekezdése értelmében a Magyarországon honos, előforduló, engedéllyel telepített, vagy átvonuló, természetvédelmi oltalom alatt nem álló nagyvadnak, illetve apróvadnak minősülő vadászható állatfajokat takarja, amelyeket a vadgazdálkodásért felelős miniszter a természetvédelemért felelős miniszterrel egyetértésben kiadott rendeletben – *a Vtv. végrehajtásának szabályairól szóló 79/2004. (V. 4.) FVM rendeletben* (a továbbiakban: Vtv. vhr.) – állapított meg.³⁰ Abban az esetben, ha a kárt vadon élő állat, de nem a Vtv. vhr.-ben meghatározott vadászható állat okozta, úgy azért a vadászatra jogosult a Ptk. 6:563. §-a alapján nem tartozik felelősséggel. E szabályozás kézenfekvő magyarázata az, hogy a vadon élő állatok közül csak a vadászható állat által okozott kárnak a vadászatra jogosultra való telepítése indokolható, mivel ez utóbbiak vadászatából származik gazdasági haszna.

A tárgyalt felelősségi alakzat alkalmazásának szükséges, de nem elégséges feltétele, hogy a kárt okozó állat vadászható állatnak minősüljön. Emellett a Ptk. 6:563. § (1) bekezdéséből levezethetően arra is szükség van, hogy a vadászható állat a kárt vadászterületen okozza vagy ha a kár vadászterületen kívül következett be, úgy a kárt okozó vad vadászterületről váltson ki. Emiatt nem áll fenn a vadászatra jogosult kártérítési felelőssége a település közigazgatási belterületén megtelepedett, illetve ott született (azaz urbanizálódott) vad által vadászterületen kívül okozott kárért.³¹ Ebben az esetben ugyanis – miután a települések közigazgatási belterülete nem képezi a vadászterület részét,³² – a vad nem vadászterületről váltott ki, így nincs olyan vadászatra jogosult, akivel szemben a károsultnak a Ptk. 6:563. § (1) bekezdése alapján kártérítési igény érvényesítésére keresetjoga joga volna.³³ A kifejtettekből ugyanakkor az is következik, hogy a vadászterületen bekövetkezett károkozás esetén irreleváns, hogy azt esetleg olyan vadászható állat okozta, amely a belterületen megtelepedett életmódot folytat, és csak alkalmilag tartózkodik a vadászterületen.

2. 3. A MEZŐ- ÉS ERDŐGAZDÁLKODÁSON KÍVÜL OKOZOTT KÁR

Amint arra Lábady rámutatott, a vadászható állatok kártételei két kártípusban nyilvánulnak meg, egyrészt a mező- és erdőgazdálkodásban, másrészt az azon kívül okozott károkokban.³⁴ A Ptk. 6:563. §-a a vadászható állat által okozott károkokon belül semmilyen korlátozást nem tartalmaz, amiből az következne, hogy a vadászható állat által okozott kárért való felelősség szabályai attól függetlenül alkalmazandók, hogy a kár a mező- és erdőgazdálkodásban vagy azon kívül következett be. A Vtv. 75/A. § (1) bekezdése azonban egyértelművé teszi, hogy a vadászatra joga-

³⁰ A Vtv. vhr. 1. § (1) bekezdés a) pontja a nagyvadfajokat, b) pontja az apróvadfajokat sorolja fel.

³¹ BARTA 2020 (29. lj.) 6.; BARTA 2022 (29. lj.) 40–41.; HELTAI Miklós – ANTAL Csanád: „A belterületi vadkárok megítélésének jogi és biológiai ellentmondásai” *Jogtudományi Közlöny* 2016/1. 49.; MAKAI Krisztián: „Belterületi vadak a »célkeresztben« – a vadászható állat által okozott kárért való felelősség legújabb bírói gyakorlata” *Polgári Jog* 2022/1–2. 29.; SZABÓ (3. lj.) 28.

³² Vtv. 8. § (2) bekezdés a) pontja.

³³ BH2022. 44.

³⁴ LÁBADY (3. lj.) 961.

sult a vadászható állat által okozott kárért való felelősség Ptk.-ban foglalt szabályai alapján a mező- és erdőgazdálkodáson kívül okozott kárt köteles megtéríteni, azaz a vadászható állat által okozott kár Ptk. 6:563. §-a szerinti fogalma a vadászható állat által a mező- és erdőgazdálkodáson kívül okozott kárt takarja.³⁵ Ezzel szemben a mező- és erdőgazdálkodásban okozott kárért a vadászatra jogosult a Vtv. vadkárakra vonatkozó szabályai szerint köteles helytállni.³⁶

A vadászható állat által a mező- és erdőgazdálkodáson kívül okozott kár legitímikusabb és az ítélkezési gyakorlatban leggyakrabban megjelenő példája a közúton közlekedő gépjármű vaddal való összeütközése.³⁷ Mindazonáltal az utóbbi esetkör szűkebb témánk, a vadászható állat által okozott kárért való felelősség alóli kimentés szempontjából csak akkor releváns, ha az ütközés következtében – nem fokozott veszéllyel járó tevékenységet folytató – harmadik személy (is) kárt szenved. Ekkor ugyanis a vadászatra jogosult és a gépjármű üzemeltetője mint károkozók, valamint a károsult közötti külső jogviszonyban a többek közös károkozására vonatkozó szabályokat kell alkalmazni, feltéve, hogy a károkozó magatartások között szerves oksági kapcsolat áll fenn, és a károkozók károsulttal szembeni kártérítési felelőssége a rájuk vonatkozó felelősségi alakzat alapján külön-külön fennáll.³⁸ Ez a külső jogviszonyban alkalmazandó felelősségi alakzat pedig a vadászatra jogosult esetében a Ptk. 6:563. §-a. Ezzel szemben a vadászatra jogosult és a gépjármű üzemeltetőjének egymás közötti, azaz belső jogviszonyában a veszélyes üzemek találkozásának Ptk. 6:539. §-ában foglalt szabályai irányadók, amelyek alkalmazását a vadászható állat által okozott kárért való felelősség és a fokozott veszéllyel járó tevékenységért való felelősség találkozása esetén a Vtv. 75/A. § (2) bekezdése írja elő.³⁹

³⁵ Az egyes törvényeknek az új Polgári Törvénykönyv hatálybalépésével összefüggő módosításáról szóló 2013. évi CCLII. törvény 49. §-ához fűzött indokolás; BARTA (2. lj.) 22.; DÖME (4. lj.) [7]; HAVASI–SALAMONNÉ PILTZ (3. lj.) 852–853.; LÁBADY (3. lj.) 961.; LÉNÁRDNÉ MALETICS Borbála – NOCHTA Tibor: „Az állatok magánjogi státuszhelyzetéről” *Magyar Jog* 2022/5. 315.; MÁRTON (3. lj.) 148.; OROSZ (4. lj.) 321.

³⁶ Vtv. 75. § (2) bekezdése; BARTA Judit: „Vadászatra jogosult felelőssége a vad által erdő- és mezőgazdálkodáson kívül okozott károkért, különös tekintettel az ún. vadütközéses esetekre” in PUSZTAHELYI Réka (szerk.): *A vadászat aktuális jogkérdései* (Miskolc: Novotni Alapítvány 2012) 40.; BARTA 2020 (29. lj.) 8.; HAVASI–SALAMONNÉ PILTZ (3. lj.) 852–853.; HEGYES Péter: „Hungarian Rules of the Liability for Game Damage” in Badó Attila – Detlev W. BELLING (szerk.): *Rechtsentwicklungen aus europäischer Perspektive im 21. Jahrhundert* (Potsdam: Universitätsverlag Potsdam 2014) 199–200.; JUHÁSZ (1. lj.) 489.; LÁBADY (3. lj.) 961.; LÁBADY–PARLAGI (2. lj.) 2553–2554.; MÁRTON (3. lj.) 148.; OROSZ (4. lj.) 321.; PRIBULA László: „Felelősség a vadkárokért – kártérítés vagy kártalanítás?” *Jogtudományi Közlöny* 2013/11. 567.; TÓKEY Balázs: *Szerződésen kívüli kötelmek. A károkozás és az egyéb kötelelemkeletkeztető tények* (Budapest: HVG-Orac 2020) 152.; VARGA Nelli: „Az állatok károkozásáért való felelősség” in FÉZER Tamás (szerk.): *A kártérítési jog magyarázata* (Budapest: CompLex 2010) 192.

³⁷ BARTA (36. lj.) 42.; DÖME (4. lj.) [15]; FEKETE Péter Pál: „Ki viszi a puskát? – avagy a vadkárok megítélésének egyes kérdései az új Ptk. tükrében” *Economica* 2015/3. 90.; HEGYES (12. lj.) 64.; GYULAFALVI (21. lj.) 94.; LÁBADY (3. lj.) 961.; LÁBADY–PARLAGI (2. lj.) 2554.; MÁRTON (3. lj.) 148.; OROSZ (4. lj.) 322.

³⁸ SOLT Kornél: „A közös károkozók osztott marasztalása” *Jogtudományi Közlöny* 1967/6. 374.

³⁹ A Ptk. hatálybalépésétől, azaz 2014. március 15. napjától a Vtv. 75/A. § (2) bekezdésének 2015. május 5-i hatálybalépéséig nem volt olyan előírás, amely a vadászható állat által okozott kárért való

Ugyanígy a veszélyes üzemek találkozásának szabályai szerint kell megítélni azt az esetet is, amikor a vadászható állat vadászat közben a vadászatot folytató személynek okoz kárt, mivel a vadászat a bírói gyakorlat és a jogirodalom szerint is fokozott veszéllyel járó tevékenységnek minősül.⁴⁰ Ugyanakkor nem jelenti a veszélyes üzemek találkozását, hanem kizárólag a Ptk. 6:563. §-a szerint ítélandó meg – a való élethől vett és a híradásokban is megjelent példákat említve –, amikor a vad megrongál egy parkoló gépkocsit, feltúr egy sportpályát, betöri egy bolt kirakatát, vagy feldúlja egy családi ház nappaliját, de idetartozik az az eset is, amikor a vad rátámad egy túrázóra, és neki kárt okoz.⁴¹

3. AZ ELLENŐRZÉSI KÖR

3. 1. AZ ELLENŐRZÉSI KÖR ÉRTELMEZÉSE A MUNKÁLTATÓ KÁRTÉRÍTÉSI FELELŐSSÉGE KÖRÉBEN

Az ellenőrzési kör a kártérítési felelősség alóli kimentés szempontjából releváns fogalomként a magyar jogban először a *közszolgálati tisztviselőkről szóló 2011. évi CXCV. törvény* 167. § (2) bekezdés a) pontjában a munkáltató államigazgatási szervnek a kormánytisztviselővel szembeni kártérítési felelőssége alóli kimentés feltételei között jelent meg,⁴² majd azt a *Munka Törvénykönyvéről szóló 2012. évi I. törvény* (a továbbiakban: Mt.) és a közszolgálati jogviszonyokat szabályozó törvények is átvették a munkáltató kártérítési felelősség alóli mentesülésére vonatkozó szabályaik részeként.⁴³ Az Mt. 166. § (2) bekezdés a) pontja – és ezzel tartalmilag egyezően a közszolgálati jogviszonyokat szabályozó törvények kimentési klauzúljája is – úgy rendelkezik, hogy a munkáltató a munkavállalónak a munkaviszonyával összefüggésben okozott kárért való felelősség alól akkor mentesül, ha bizonyítja, hogy a kárt az ellenőrzési körön kívül eső olyan körülmény okozta, amellyel nem kellett számolnia, és nem volt elvárható, hogy a károkozó körülmény bekövetkezését elkerülje vagy a kárt elhárítsa.

felelősség és a fokozott veszéllyel járó tevékenységért való felelősség találkozása esetére a veszélyes üzemek találkozásának szabályait rendelte volna alkalmazni, ezért az ebben az időszakban bekövetkezett vadütközéses eseteket a Ptk. 6:563. §-a alapján kellett megítélni. Ld. 20/2017. (VII. 18.) AB határozat; 29/2021. (XI. 10.) AB határozat.

⁴⁰ Debreceni Ítéltábla Pf.II.20.453/2011/4.; Debreceni Ítéltábla Pf.II.20.654/2013/5.; Eörsi Gyula: *A polgári jogi kártérítési felelősség kézikönyve* (Budapest: KJK 1966) 275.; FUGLINSZKY (3. lj.) 357.

⁴¹ Ha ezen esetekben személyiségi jogsértés is bekövetkezik, a sérelemdíj iránti igényre a Ptk. 6:563. §-a a Ptk. 2:52. §-a folytán alkalmazandó.

⁴² SzABÓ (3. lj.) 25.

⁴³ *A rendvédelmi feladatokat ellátó szervek hivatásos állományának szolgálati viszonyáról szóló 2015. évi XLII. törvény* 241. § (2) bekezdése; *a kormányzati igazgatásról szóló 2018. évi CXXV. törvény* 165. § (2) bekezdés a) pontja; *a különleges jogállású szervekről és az általuk foglalkoztatottak jogállásáról szóló 2019. évi CVII. törvény* 87. § (2) bekezdés a) pontja; *a Nemzeti Adó- és Vámhivatal személyi állományának jogállásáról szóló 2020. évi CXXX. törvény* 207. § (2) bekezdés a) pontja.

Az Mt. az ellenőrzési kör fogalmát nem határozta meg,⁴⁴ ugyanakkor a törvény indokolása kitért arra, hogy „ellenőrzési körbe tartoznak mindazok a körülmények (eszközök, energia, munkavállalók), amelyeknek működésére a munkáltatónak tevékenysége során befolyása van.”⁴⁵ A korábbi szabályozás kimentési klauzulájában szereplő működési kör fogalmának az ellenőrzési kör fogalmával való felváltását az indokolta, hogy a jogalkotó a munkáltató kártérítési felelőssége terjedelmének szűkítésére törekedett, mivel a bírói gyakorlat a működési kör fogalmát rendkívül tágan értelmezte,⁴⁶ és ezáltal „olyan tényállásokban is megállapította a munkáltató kártérítési kötelezettségét, amelyekben a kár bekövetkezésére a munkáltatónak nem lehetett még közvetett befolyása sem és ezzel a munkáltatói tevékenység jellegétől függetlenül [...] lényegében általánossá tette a polgári jog veszélyes üzemi felelőségét a munkáltatói kárfelelőség körében.”⁴⁷

A felelőség alóli kimentés koncepcionális változására figyelemmel 1/2018. (VI. 25.) KMK véleményében a Kúria is hangsúlyozta, hogy az ellenőrzési kör nem azonos a működési körrel, ugyanakkor elismerte, hogy a két fogalom között lehetnek átfedések.⁴⁸ Megállapította, hogy a munkáltató ellenőrzési körén kívül esik mindaz a körülmény, amelyre nincs semmilyen ráhatása, befolyásolási lehetősége.⁴⁹ Kifejtette, hogy „(a) munkáltató ellenőrzési körébe tartozik a feladatainak ellátása, az ezzel összefüggő személyi magatartás, a munka megszervezése; a termeléshez (munkavégzéshez) szükséges anyag, felszerelés, berendezés, energia tulajdonsága, állapota, mozgatása, működése, általában a termelés kockázata. Általában a munkáltató ellenőrzési körébe tartozik a telephelyen (székhelyen, stb.) kívül végzett munka kijelölt, körülhatárolt helyszíne, ideértve annak adottságait; a munkavégzés tárgyául szolgáló dolog, növény, állat, talaj, valamint a munkáltató által üzemben tartott, vagy ténylegesen használt járművel, annak a munkáltató által megbízott vezetője magatartásával, mulasztásával összefüggő körülmény.”⁵⁰ A Kúria kitért arra is, hogy

⁴⁴ Kúria Mfv.X.10.311/2019/6.

⁴⁵ Az Mt. 166–167. §-ához fűzött indokolás.

⁴⁶ AJTAY-HORVÁTH Viola: „A munkajogi kárfelelőség egyes kérdései az új Polgári Törvénykönyv tükrében” *Jogi Tanulmányok* 2014. 432.; KUN Attila: „A munkáltató kártérítési felelőssége” in Kiss György (szerk.): *Munkajog* (Budapest: Dialóg-Campus 2020) 312.; KENDERES György: „Gondolatok és felvetések az új Munka Törvénykönyve általános rendelkezéseihez és felelőségi szabályaihoz” *Gazdaság és Jog* 2013/9. 18.; LÖRINCZ György: „A munkáltató kártérítési felelőssége” in KARDKOVÁCS Kolos (szerk.): *Az új Munka Törvénykönyvének magyarázata* (Budapest: HVG-Orac 2012) 264.; PRUGBERGER Tamás – NÁDAS György: „A szerződésességéből eredő kártérítési felelőség jogalapját meghatározó és mértékét befolyásoló tényezők” in SZIKORA Veronika – TÖRÖK Éva (szerk.): *Ünnepi tanulmányok Csécsy György 65. születésnapja tiszteletére. II. kötet* (Debrecen: Debreceni Egyetem ÁJK 2017) 184.; SÍPKA Péter: „Az új Munka Törvénykönyve felelőségi rendszere, figyelemmel az új Polgári Törvénykönyvről” *Magyar Jog* 2013/12. 736.; SÍPKA Péter: „Az előreláthatóság problematikája a Munka Törvénykönyvéhez fűződő jogalkotói szándék és a bírói gyakorlat összefüggésében” *Magyar Jog* 2017/7–8. 405.; SZTOJKO Dániel: „A munkáltató kártérítési felelősége – Példák a Kúria ítéleteiből az ellenőrzési kör témájában” *Advocat* 2018/3–4. 68., 74.

⁴⁷ Az Mt. 166–167. §-ához fűzött indokolás.

⁴⁸ 1/2018. (VI. 25.) KMK vélemény indokolásának II. 1. 2. pontja.

⁴⁹ 1/2018. (VI. 25.) KMK vélemény II. 1. pontja.

⁵⁰ 1/2018. (VI. 25.) KMK vélemény II. 2. pontja.

az utóbbi esetkörön kívül a közlekedéssel összefüggő körülmények általában nem tartoznak a munkáltató ellenőrzési körébe, mivel a közúti közlekedés résztvevőinek magatartását a munkáltató nem befolyásolhatja. Így pl. a munkavállaló a munkáltatóval szemben nem érvényesíthet kártérítési igényt, ha munkáját jellemzően a telephelyen kívül végzi, és ennek során a gyalogátkelőhelyen elütik.⁵¹

A kifejtettekkel összhangban a bírói gyakorlat is abból indult ki, hogy az ellenőrzési kör a működési körrel nem azonosítható fogalom,⁵² amely „arra a körre szorítja a munkáltató kártérítési felelősségét, amelyben lehetősége, egyben kötelezettsége is a kár megelőzése érdekében szükséges intézkedések megtétele. Az ellenőrzési körön minden olyan objektív tényt és körülményt érteni kell, amelynek alakítására bármilyen lehetősége volt a munkáltatónak.”⁵³ A bíróságok ennek megfelelően a munkáltató ellenőrzési körébe tartozónak minősítették például a munkamódszer megválasztását, az ahhoz biztosított munkaeszközt, a munkavállalók létszámát és szakismeretét.⁵⁴ A munkáltató ellenőrzési körébe tartozó okból bekövetkezettnek tekintette a bíróság a munkavállaló azon megbetegedéséből eredő kárt is, amely a munkáltató üzleti partnere által a helybeli szokásoknak megfelelően adott és a munkáltató előtt is ismert vacsorával függött össze.⁵⁵ Nem minősült azonban a kár a munkáltató ellenőrzési körén kívül bekövetkezettnek önmagában abból az okból, hogy a telephelyén kívüli munkavégzés során történt.⁵⁶

Az ellenőrzési kör értelmezése kapcsán a jogirodalomban Prugberger mutatott rá, hogy az üzemvitel kockázata a munkáltatót terheli, hiszen neki van lehetősége arra, hogy a kár megelőzése érdekében a munkavégzést ellenőrizze.⁵⁷ Ezzel összhangban az e tárgyban született legtöbb jogirodalmi munka hangsúlyozza, hogy a munkáltató kártérítési felelősség alóli mentesülése körében az ellenőrzési kör fogalmának lényegét a munkáltató ráhatási, illetve befolyásolási lehetőségében kell keresni, vagyis ellenőrzési körbe tartozik mindaz, amire a munkáltatónak ráhatása van, illetve amit képes befolyásolni.⁵⁸ Ugyanakkor egyes szerzők arra is rámutattak, hogy

⁵¹ 1/2018. (VI. 25.) KMK vélemény II. 2. pontja és indokolásának II. 1. 2. pontja.

⁵² Kúria Kf.III.40.339/2020/5.; Szegedi Ítéletábra Mf.III.40.048/2021/8.

⁵³ EBH2016. M.10.; EBH2019. M.20.; Kúria Mfv.IV.10.162/2021/4.

⁵⁴ EBH2016. M.10.; EBH2018. M.20.; EBH2019. M.20.

⁵⁵ EBH2019. M.20.

⁵⁶ EBH2016. M.9.

⁵⁷ PRUGBERGER Tamás: „Néhány gondolat a magánjogi felelősséget érintő szabályok és bírói gyakorlat módosításához” in PUSZTAHELYI Réka – JUHÁSZ Ágnes (szerk.): *Javítandó és jobbítható elemek a Ptk. kodifikációjában* (Miskolc: Novotni Alapítvány 2011) 158.

⁵⁸ FERINCZ Jácint: „Kár érte? – A munkáltatói kárfelelősség változása” in VEREBÉLYI Imre (szerk.): *Az állam és jog alapvető értékei a változó világban* (Győr: Széchenyi István Egyetem Állam- és Jogtudományi Doktori Iskola 2012) 287.; JUHÁSZ Lívia: „A munkáltatói kárfelelősség novumai az Mt.-ben – különös tekintettel az előreláthatósági klauzulára” *Diskurzus* 2016/2. 30.; KUN (46. lj.) 312–313.; LŐRINCZ (46. lj.) 264.; LŐRINCZ György: „Az „ellenőrzési kör” értelmezése a munkaügyi ítélkezés tükrében” *Munkajog* 2020/1. 1–11.; KENDERES György – PRUGBERGER Tamás: „Változások a munkajogi kártérítési felelősségekben” *Pro Futuro* 2014/2. 148., <https://doi.org/10.26521/profuturo/2014/2/5479>; NÁDAS György: „Működési kör vagy ellenőrzési kör, a kimentés megváltozott szabályai” *HR és Munkajog* 2013/10. 25–27.; SÍPKA Péter: *A munkáltatói kárfelelősség elmélete és gyakorlata* (Budapest: HVG-Orac 2021) 31.; SZTOJKO (46. lj.) 69.

ez a széles körben elfogadott definíció – nem kellő egzakttsága okán – az ellenőrzési kör fogalmát nehezen értelmezhetővé teszi, és ezáltal kihívás elé állítja a jogalkalmazási gyakorlatot.⁵⁹

3. 2. AZ ELLENŐRZÉSI KÖR ÉRTELMEZÉSE A KONTRAKTUÁLIS KÁRTÉRÍTÉSI FELELŐSSÉG KÖRÉBEN

Az ellenőrzési kör fogalma a munkáltatói kártérítési felelősségen túl a kontraktuális kártérítési felelősség Ptk. 6:142. §-ában szabályozott tényállásában is megjelenik. Eszerint a szerződésszegő félnek a szerződésszegéssel okozott kárért való felelősség alóli mentesüléshez azt kell bizonyítania, hogy a szerződésszegést az ellenőrzési körén kívül eső, a szerződéskötés időpontjában előre nem látható körülmény okozta, és nem volt elvárható, hogy a körülményt elkerülje, vagy a kárt elhárítsa. A bírói gyakorlat és a jogirodalom szerint a szerződésszegéssel okozott kárért való felelősség alóli mentesülés elsődleges feltétele, hogy a károkozó körülmény a szerződésszegő fél ellenőrzési körén kívül merüljön fel, ha ugyanis ezt a fél nem tudja bizonyítani, úgy a kimentés többi feltételének fennállását már nem is kell vizsgálat tárgyává tenni.⁶⁰

A Ptk. kontraktuális kárfelelősségi szabályainak megalkotása során a jogalkotó a szerződésszegő fél felelősség alóli kimentésének a korábbi szabályozásban érvényesülő felróhatósági elvtől való elszakításával és szigorításával, valamint a megtérítendő kárnak a szerződéskötéskor előrelátható kárra való korlátozásával a kockázatok szerződő felek közötti helyes elosztására törekedett.⁶¹ Ehhez olyan nemzetközi jogegységesítési dokumentumok szolgáltak mintául, mint a Bécsi Vételi Egyezmény, az Európai Szerződési Jog Alapelvei (*Principles of European Contract Law*), a közös referenciakeret-tervezet (*Draft Common Frame of Reference*) és a közös európai adásvételi jog (*Common European Sales Law*).⁶² A szerződésszegéssel okozott kárért való felelősség alóli kimentésnek a felróhatósági elvtől való elszakítását és objektív alapokra helyezését az indokolta, hogy – a szerződésen kívül okozott kárért való felelősségtől eltérően – a kontraktuális kártérítési felelősség esetén a felek között már fennáll egy, a jogaikat és kötelezettségeiket meghatározó szerződéses

⁵⁹ KENDERES György: „A munkajogi felelősség ellentmondásai” *Publicationes Universitatis Miskolcensis. Sectio Juridica et Politica, Tomus XXXV* 2017. 303.; KENDERES-PRUGBERGER (58. l.) 148.; NÁDAS György: „Miért és hogyan felelünk a munkaviszony esetében? Áttekintő gondolatok a munkajogi kárfelelősség célja és lehetséges módozatai körében” *Miskolci Jogi Szemle* 2014/1. 55.; PRUGBERGER Tamás – KENDERES György: „A munkaviszony keretében fennálló kártérítési felelősség új szabályainak egyes problémáiról” *Magyar Jog* 2013//7. 394.

⁶⁰ BH2021. 259.; VÉKÁS Lajos: „Szerződésszegési kártérítési felelősség a bírói gyakorlatban” *Magyar Jog* 2020/10. 560–561.

⁶¹ VÉKÁS Lajos: „Az új Polgári Törvénykönyvről” *Jogtudományi Közöny* 2013/5. 235–236.

⁶² FUGLINSZKY Ádám: „The Reform of Contractual Liability in the New Hungarian Civil Code: Strict Liability and Foreseeability Clause as Legal Transplants” *Rabels Zeitschrift für ausländisches und internationales Privatrecht* 2015/1. 76., <https://doi.org/10.1628/003372515x14176993262158>; VÉKÁS (61. l.) 229., 236.; VÉKÁS (60. l.) 561.

jogviszony, és a károkozó az általa önként és tudatosan vállalt szerződéses kötelezettség megszegésével okoz kárt a másik szerződő félnek.⁶³

A Ptk. nem határozza meg, hogy mit kell ellenőrzési kör alatt érteni, de a kódex indokolása szerint ellenőrzési körön kívüli körülmény az, amely a fél által nem befolyásolható, amelyre nem képes hatást gyakorolni. Annak hangsúlyozása mellett, hogy ezeket a körülményeket nem lehet kimerítően felsorolni, és a bíróságnak a konkrét eset összes körülményét mérlegelve kell állást foglalnia abban a kérdésben, hogy a szerződésszerű teljesítés akadálya a fél ellenőrzési körén kívül eső körülményként merült-e fel, a Ptk. indokolása bizonyos esetscsoportokat kiemel. Ilyen körülménynek tekinti a vis maior hagyományos eseteit, azaz a természeti katasztrófákat (pl. földrengés, tűzvész, járvány, aszály, fagykár, árvíz, szélvihar, villámcsapás) és bizonyos politikai-társadalmi eseményeket (pl. háború, forradalom, felkelés, szabotázs, közlekedési útvonal vagy repülőtér lezárása). Idesorol meghatározott állami intézkedéseket (pl. behozatali-kiviteli tilalmak, devizakorlátozások, embargó, bojkott), adott esetben a súlyos üzemzavarokat és a szerződésszerű teljesítést lehetetlenné tevő radikális piaci változásokat (pl. drasztikus árrobbanás vagy a fizetés pénznemének rendkívüli meggyengülése). A törvény indokolása szerint nem minősül azonban ellenőrzési körön kívül eső oknak a szerződésszegő fél saját üzemi rendjének szervezési vagy egyéb zavara, alkalmazottainak magatartása és a piaci beszerzési nehézségek sem.⁶⁴

A jogirodalmi álláspontok többsége a Ptk. indokolását egyetértően idézve akként határozta meg az ellenőrzési körön kívüli körülmény fogalmát, hogy az a szerződésszegő fél által nem befolyásolható körülmény, amelyre a fél nem képes hatást gyakorolni.⁶⁵ Kemenes azonban bírálta az ellenőrzési körön kívüli körülmény ilyenén meghatározását. Álláspontja szerint lehetséges, hogy a szerződésszegést olyan körülmény okozta, amely a szerződésszegő fél ellenőrzési körén belül merült fel, de arra mégsem tudott hatást gyakorolni, illetve azt nem tudta befolyásolni, mint például a gyártó üzemi rendjéhez tartozó műszaki hiba, a szervezési zavarok, az alkalmazottak magatartása, a beszerzési és értékesítési nehézségek vagy a piaci változások esetén. Ezért szerinte az, hogy az adott körülményt a szerződésszegő fél képes volt-e befolyásolni, illetve arra képes volt-e hatást gyakorolni, nem azt a kérdést dönti el, hogy a körülmény a fél ellenőrzési körén belül vagy kívül merült fel, hanem azt, hogy a szerződésszegést előidéző körülmény elkerülhető volt-e vagy sem.⁶⁶

⁶³ A Ptk. XII. Fejezetéhez fűzött indokolás 7. a) pontja; AJTAY-HORVÁTH (46. lj.) 427–428.; MENYHÁRD Attila: „Az új Polgári Törvénykönyv” in GÁRDOS-OROSZ Fruzsina – MENYHÁRD Attila (szerk.): *Az új Polgári Törvénykönyv első öt éve* (Budapest: Társadalomtudományi Kutatóközpont Jogtudományi Intézet 2019) 340–341.; VÉKÁS (61. lj.) 235.

⁶⁴ A Ptk. XII. fejezetéhez fűzött indokolás 7. b) pontja.

⁶⁵ FAZEKAS Judit: „A szerződésszegés” in FAZEKAS Judit (szerk.): *Kötelmi jog. Általános rész* (Budapest: Gondolat 2018) 173.; FÉZER Tamás: „A felelősség új irányai a magyar magánjogban” in SZIKORA Veronika – TÖRÖK Éva: *Ünnepi tanulmányok Csécsy György 65. születésnapja tiszteletére. I. kötet* (Debrecen: Debreceni Egyetem ÁJK 2017) 162.; VÉKÁS (61. lj.) 236.; VÉKÁS Lajos: *Szerződési jog. Általános rész* (Budapest: ELTE Eötvös Kiadó 2016) 244.

⁶⁶ KEMENES István: „A kontraktuális kártérítés egyes kérdései” *Magyar Jog* 2017/1. 2–3.

Az ellenőrzési kör fogalmát a bírói gyakorlat is a Ptk. indokolásától eltérően értelmezi, mivel úgy tekinti, hogy nem alapozza meg valamely körülmény ellenőrzési körön kívül eső voltát, hogy azt a szerződésszegő fél nem volt képes befolyásolni, illetve nem volt képes arra hatást gyakorolni. A bírói gyakorlat szerint az „ellenőrzési körön kívüli” fordulat a vis maior tartalmi elemeként értelmezendő, és sem a felróhatóság, sem a gondos ellenőrzés mércéjével nem azonosítható, ezért ellenőrzési körbe tartozhat az olyan belső objektív körülmény is, amely a szerződésszegő fél által nem volt befolyásolható, és gondos ellenőrzéssel sem volt elhárítható.⁶⁷ Ennek megfelelően a bírói gyakorlat ellenőrzési körön belülinek tekintette az autószerelő által javításra átvett gépkocsinak a javítás megkezdése előtti próbaúton bekövetkezett motorhibáját,⁶⁸ a csúszdapark vendége által a vízcicsúszdán való lecsúszás alkalmával elszenvedett balesetet,⁶⁹ a kötelezettnek egy fennálló üzleti gyakorlatban való alaptalan bizakodását,⁷⁰ valamint főszabály szerint a teljesítéshez igénybe vett közreműködő szerződésszegését.⁷¹

A fentiekből az látható, hogy az ellenőrzési kör fogalmára a Ptk. indokolása által adott meghatározást a jogirodalom és a bírói gyakorlat is elvetette, miközben adós maradt egy pozitív és absztrakt fogalom meghatározással. A jogirodalom elsősorban azzal a kérdéssel foglalkozik, hogy az ellenőrzési kör mely fogalmakkal nem azonos. Így többen hangsúlyozzák, hogy az ellenőrzési kör nem feleltethető meg az érdekkör fogalmának,⁷² és a fokozott veszéllyel járó tevékenységért való felelősség alóli kimentés körében releváns tevékenységi kör fogalmával sem azonos.⁷³ Csöndes akként foglalt állást, hogy az ellenőrzési kör főszabály szerint nem azonosítható a tevékenységi kör fogalmával, kivéve, ha a szerződésszegő magatartás veszélyes üzemi tevékenységgel valósult meg, mivel ebben az esetben a kontraktuális és a veszélyes üzemi felelősség tartalmilag nem különbözhet egymástól.⁷⁴ Ezzel szemben Menyhárd és Veress arra az álláspontra helyezkedett, hogy az ellenőrzési kör a kötelezett tevékenységi körét jelenti,⁷⁵ és a Kúria mellett működő Új Ptk. Tanácsadó Testület is azt az álláspontot fogadta el, hogy a Ptk. 6:142. §-ában foglalt kockázatelepitési szabály a veszélyes üzemi felelősség alóli kimentés feltételeihez áll közel.⁷⁶

Mindezek fényében is marad tehát a kérdés, hogy a Ptk. 6:142. §-ának alkalmazásában mit kell ellenőrzési kör alatt érteni. Álláspontunk szerint a fogalom megvilágításához segítségül hívható a szabályozás egyik mintájának tekinthető Bécsi Vételi Egyezmény szerződésszegésért való felelősség alóli kimentésről szóló 79. cik-

⁶⁷ BH2021. 259.; BDT2018. 3952.; BDT2021. 4426.; BDT2022. 4541.

⁶⁸ BH2021. 259.

⁶⁹ BDT2021. 4426.

⁷⁰ BH2022. 156.

⁷¹ BDT2022. 4541.

⁷² FAZEKAS (65. lj.) 173.; VÉKÁS (61. lj.) 237.

⁷³ FAZEKAS (65. lj.) 173.; FÉZER (65. lj.) 162.

⁷⁴ CSÖNDES MÓNICA: „A szerződésszegésért való kártérítési felelősség általános szabályaival (Ptk. 6:141–6:148. §) kapcsolatos jogértelmezési kérdések” *Kúriai Döntések* 2020/2. 275.

⁷⁵ MENYHÁRD ATTILA – VERESS EMŐD: „Kontraktuális felelősség a magyar és a román polgári jogban” *Magyar Jog* 2020/5. 294.

⁷⁶ Az Új Ptk. Tanácsadó Testület Ptk. 6:142. §-ához fűzött véleménye.

kéhez kapcsolódó német bírói gyakorlatból ismert ún. szőlőviasz ügy, amely Davies és Snyder szerint a Bécsi Vételi Egyezmény 79. cikkének értelmezéséhez kapcsolódó egyik legfontosabb bírósági döntés.⁷⁷ Ebben a *Bundesgerichtshof* (a továbbiakban: BGH) azokat a körülményeket minősítette a szerződésszegő fél ellenőrzési körön kívülnek, amelyek kockázata objektíve nem kezelhető. Hangsúlyozta azonban, hogy ezt nem lehet teljesen absztrakt módon, a szerződéstől elvonatkoztatva vizsgálni, ezért az ellenőrzési körön kívüliség sokkal inkább azt juttatja kifejezésre, miszerint az adott kockázat kapcsán – az ellenkező bizonyításáig – objektíve feltételezhető, hogy annak kezelését a szerződés megkötésével a kötelezett nem vállalta magára.⁷⁸ Azzal, hogy az ellenőrzési kört a szerződésszegő fél által objektíve kezelhető kockázatok összességéként határozta meg,⁷⁹ a döntés meglehetősen szűkre szabta a kártérítési felelősség alóli mentesülés lehetőségét.⁸⁰ Ugyanakkor Schlechtriem méltatta a BGH döntését azon oknál fogva, hogy az világossá tette, miszerint az ellenőrzési kör nem pusztán fizikai értelemben vett, hanem a gazdasági kockázat kezelésének kérdéskörébe is tartozó fogalom, amely azt juttatja kifejezésre, hogy amíg a kockázat az eladó gazdasági szféráján belül van, addig a vevőnél jobb helyzetben van ahhoz, hogy viselje a hibás áru szolgáltatásából eredő kár kockázatát.⁸¹

3. 3. A VADÁSZATRA JOGOSULT ELLENŐRZÉSI KÖRÉNEK JOGIRODALMI ÉRTELMEZÉSE

Az ellenőrzési kör fogalma a kártérítési felelősségi tényállások közül a munkáltató kártérítési felelőssége és a szerződésszegéssel okozott kárért való felelősség mel-

⁷⁷ Martin DAVIES – David V. SNYDER: *International Transaction in Goods. Global Sales in Comparative Context* (New York: Oxford University Press 2014) 335., <https://doi.org/10.1093/acprof:oso/9780195388183.001.0001>.

⁷⁸ BGH 24.03.1999 – VIII ZR 121/98. A jogvita alapjául szolgáló tényállás szerint az Ausztriában szőlőoltványok előállításával és kereskedelmével foglalkozó felperes a szőlő kiszáradásának és megfertőződésének megakadályozására szolgáló viaszt évek óta a németországi székhelyű alperestől szerezte be. 1994-ben egy új típusú viaszt vásárolt az alperestől, aki azt közvetlenül a gyártótól vásárolta. A viasszal való kezelés hatására a felperes szőlőtökéinek jelentős része elpusztult, ami miatt a felperes kártérítés iránti keresetet nyújtott be az alperes ellen, aki arra hivatkozott, hogy a Bécsi Vételi Egyezmény 79. cikke alapján a szerződésszegését ellenőrzési körön kívül eső körülmény okozta. A BGH kifejtette, hogy a beszerzési kockázatot az eladó viseli, még akkor is, ha a hiba oka a gyártónál merült fel, és a felelősség alól csak annak bizonyításával mentesülhet, hogy a hiba oka a saját és a gyártó ellenőrzési körén kívül esett. Így arra nem hivatkozhatott alappal, hogy Magyarországról beszerzett alkalmatlan alapanyag került felhasználásra a szőlőviasz gyártásához, mivel ez a gyártó és ezáltal – a felperessel fennálló jogviszonyában – az alperes ellenőrzési körébe tartozott.

⁷⁹ Jan SCHOOP: *Die Haftungsbefreiung für arbeitskampfbedingte Vertragsverletzungen im UN-Kaufrecht (CISG)* (Hamburg: LIT Verlag 2000) 131–139.

⁸⁰ Carla SPIVACK: „Of Shrinking Sweatsuits and Poison Vine Wax: A Comparison of Basis for Excuse under U.C.C. § 2-615 and CISG Article 79” *University of Pennsylvania Journal of International Law* 2006/3. 797., <https://doi.org/10.2139/ssrn.1132462>.

⁸¹ Peter SCHLECHTRIEM: „Fifty Years of the Bundesgerichtshof [Federal Supreme Court of Germany]: A Celebration from the Academic Community. Uniform Sales Law in the Decisions of the Bundesgerichtshof” *Review of the Convention on Contracts for the International Sales of Goods (CISG)* 2002–2003. 234.

lett kizárólag a vadászható állat által okozott kárért való felelősség kimentési klauzulájában szerepel. Ezáltal az utóbbi az egyetlen olyan deliktuális kárfelelősségi alakzat, amely az ellenőrzési kör fogalmával operál. Ezen kívül az ellenőrzési kör fogalma kizárólag – munkajogi, illetve polgári jogi – szerződéses jogviszonyokban érvényesülő kártérítési tényállásokban⁸² jut szerephez, ami miatt a jogirodalomban olyan álláspont is megjelent, amely szerint az ellenőrzési kör fogalma a szerződésen kívül okozott kárért való felelősségtől idegen.⁸³

A Ptk. az ellenőrzési kör fogalmát a vadászható állat által okozott kárért való felelősség körében sem határozta meg,⁸⁴ ezzel bizonytalanságot okozva a fogalom értelmezését illetően. A jogirodalomban az egyik álláspont – lényegében a munkajogban alkalmazott, valamint a kontraktuális kárfelelősség vonatkozásában a Ptk. indoklásában szereplő és a jogirodalom többsége által elfogadott definíciónak megfelelően – ellenőrzési körön kívülnek azt a körülményt tartotta, amely a vadászatra jogosult által nem befolyásolható, illetve amelyre nem képes hatást gyakorolni.⁸⁵ Ezzel szemben más szerzők az értelmezési problémát – a Vtv. 2014. március 15-e előtt hatályos 75. § (3) bekezdésének utaló szabályára figyelemmel – az ellenőrzési kör fogalmának a veszélyes üzemi felelősség alóli kimentés szempontjából releváns tevékenységi kör fogalmához való viszonya irányából közelítették meg.

Az egyik szélsőértéket jelentő megközelítés az ellenőrzési kör és a tevékenységi kör fogalmának tartalmi azonosságára épült, és elsősorban a kimentési feltételek megfogalmazásának hasonlóságából kiindulva hangsúlyozta, hogy a vadászható állat által okozott kárért való felelősség a veszélyes üzemi felelősséghez hasonló felelősségi alakzat.⁸⁶ Több szerző azt is kiemelte, miszerint a kimentési klauzula hasonlósága mellett a vadászható állat által okozott kárért való felelősség és a veszélyes üzemi felelősség további közös vonása, hogy a Ptk. 6:563. § (3) bekezdése és 6:538. §-a értelmében mindkét felelősségi alakzaton alapuló kártérítési igények három év alatt évülnek el.⁸⁷ Ezt az álláspontot képviselte például Tőkey, aki szerint a vadászható állat által okozott kárért való felelősség kvázi veszélyes üzemi felelősség.⁸⁸

A másik szélsőértéket jelentő megközelítés tagadta az ellenőrzési kör és a működési kör fogalmának azonosságát. Ezen az állásponton volt Döme, aki szerint abból,

⁸² A jogirodalomban többen hangsúlyozzák, hogy a munkajogi felelősség a Ptk. általános kontraktuális felelősségi szabályaihoz képest speciálisan szabályozott kontraktuális felelősség. Ld. ARTAY-HORVÁTH (47. lj.) 427.; FERINCZ (59. lj.) 279.; KENDERES György – PRUGBERGER Tamás: „Hozzászólás Szalma József »A munkajogi kártérítési felelősség - osztályozása, és helye a magánjogi felelősségi rendszerben« című írásához” *Jogtudományi Közlemény* 2018/7-8. 355., 358.; NÁDAS György: „Szerződésszegés a munkaviszonyban” *Acta Universitatis Szegediensis. Acta Juridica et Politica* 2016. 482–483.; PRUGBERGER Tamás – KENDERES György: „Jogelméleti és jogalkotási problémák a munkajogi kártérítési felelősség körében” *Magyar Jog* 2009/12. 705–707.

⁸³ SZABÓ (3. lj.) 25.

⁸⁴ DÖME (4. lj.) [9].

⁸⁵ FEKETE (38. lj.) 89.

⁸⁶ DÖME (4. lj.) [9]; KÓHIDI Ákos: „Felelősség szerződésen kívüli károkért” in FAZEKAS Judit (szerk.): *Kötelmi jog. Általános rész* (Budapest: Gondolat 2018) 292.; LÁBADY (3. lj.) 961.; MENYHÁRD (64. lj.) 2278.; OROSZ (4. lj.) 322.; SZABÓ (3. lj.) 25., 27–28.

⁸⁷ HAVASI-SALAMONNÉ PILTZ (3. lj.) 852.; OROSZ (4. lj.) 322.; TŐKEY (37. lj.) 152.

⁸⁸ TŐKEY (37. lj.) 75., 152.

hogy a Ptk. megkülönbözteti az ellenőrzési kört a tevékenységi körtől, az következik, hogy a két fogalom eltérő jelentésű, tehát a törvény rendszertani értelmezéséből a vadászható állat által okozott kárért való felelősségnek a veszélyes üzemi felelőségtől való eloldódására lehet következtetni. Az eltérő terminológia szerinte azzal indokolható, hogy a vadászható állat károkozására nem jellemző a veszélyes üzem azon sajátossága, hogy a tevékenység folytatása során fellépő viszonylag csekély mértékű rendellenesség is súlyos kárral fenyegető helyzet kialakulásához vezethet.⁸⁹

Egy köztes, harmadik megközelítést képviselt Fuglinszky, aki szintén hangsúlyozta, hogy az ellenőrzési kör és a tevékenységi kör fogalma nem azonos, és a kettő közül a tevékenységi kör a tágabb fogalom, amiből következően az ellenőrzési körön kívüli körülmény nem jelent feltétlenül tevékenységi körön kívülit is. Ez azt jelenti, hogy a vadászatra jogosult elvben a veszélyes üzemi felelősség szabályaihoz képest könnyebben menthetné ki magát a felelősség alól. Ugyanakkor álláspontja szerint az ellenőrzési körön kívüliségnek a kimentési klauzulába való felvétele nem tudatos jogalkotói döntés, hanem törvényszerkesztési következetlenség eredménye volt, ami miatt a bíróságok akkor járnak el helyesen, ha az ellenőrzési kör fogalmának értelmezése helyett a Vtv. 2014. március 15-e előtt hatályos 75. § (3) bekezdése kapcsán kialakult gyakorlat fenntartására törekcszenek.⁹⁰

3. 4. A VADÁSZATRA JOGOSULT ELLENŐRZÉSI KÖRÉNEK JOGALKOTÓI ÉRTELMEZÉSE

Az eltérő álláspontok jól szemléltetik, hogy a vadászható állat által okozott kárért való felelősség alóli kimentés feltételeit érintő terminológiai változás – az ellenőrzési kör fogalma jogszabályi meghatározásának hiányában – komoly jogértelmezési bizonytalanságot okozott. Erre reagálva a jogalkotó a Vtv. 2015. május 5-én hatályba lépett 75/A. § (1) bekezdésében autentikus értelmezést fűzött a Ptk. 6:563. § (2) bekezdésében szabályozott kimentési klauzulában szereplő ellenőrzési körön kívül eső ok fogalmához.⁹¹ Az újonnan törvénybe iktatott értelmező rendelkezés szerint a vadászatra jogosult ellenőrzési körén kívül eső oknak a vadászati jog gyakorlásán és a vadgazdálkodási tevékenység folytatásán kívül eső okot kell tekinteni.

Az értelmező rendelkezést a jogirodalomban Barta akként értékelte, hogy az nem segített azon a problémán, miszerint a vadászható állat által okozott kárért való felelősség körében az ellenőrzési kör fogalmának tartalma meghatározhatatlan, sőt az egy téves jogi fikció, mivel a vad feletti ellenőrzés – a vadászterületek nagysága és körbekeríthetőségének hiánya, valamint a vad teljes pontossággal meg nem határozható létszáma, nem helyhez kötött és rejtőzködő életmódja okán – eleve értelmezhetetlen, amivel összhangban a Vtv. sem telepített ellenőrzési kötelezettséget a vadászatra jogosultra.⁹²

⁸⁹ DÖME (4. lj.) [9], [16].

⁹⁰ FUGLINSZKY (3. lj.) 709.

⁹¹ A Vtv. módosításáról szóló 2015. évi L. törvény 3. §-ához fűzött indokolás.

⁹² BARTA 2022 (29. lj.) 36–37.

Ettől eltérően a magunk részéről az értelmező rendelkezéssel kapcsolatos problémát inkább abban látjuk, hogy az az ellenőrzési kör fogalmát lényegében a tevékenységi kör fogalmával azonosította annak ellenére, hogy a hozzá fűzött indoklás éppen azt sugallta, miszerint az ellenőrzési kör a tevékenységi körtől különböző fogalom.⁹³ Azzal azonban, hogy a törvény az ellenőrzési kört a vadászati jog gyakorlásával és a vadgazdálkodási tevékenység folytatásával azonosította, nem tett mást, mint az ellenőrzési kört olyan tartalommal ruházta fel, amely sokkal inkább a tevékenységi kör fogalmának feleltethető meg. Ezzel az a helyzet állt elő, hogy az ellenőrzési kör más és más jelentésű mindhárom felelősségi tényállás tekintetében, amelynek kimentési klauzulájában szerepel, és a fogalmi zavart tovább növeli, hogy a vadászható állat által okozott kárért való felelősség körében az ellenőrzési kör egy negyedik felelősségi alakzat alóli kimentés feltételét képező másik fogalommal, a tevékenységi körrel azonos jelentést kapott. Mindez pedig a kártérítési felelősség szabályozásának koherenciájára egyértelműen hátrányosan hat.

A kifejtettektől függetlenül a törvényhozó által adott autentikus jogértelmezés a bíróságokra és az érintett felekre egyaránt kötelező.⁹⁴ Ezért a Vtv. 75/A. § (1) bekezdésének megfelelően a vadászható állat által okozott kárért való felelősség alóli kimentés körében a vadászatra jogosult ellenőrzési körén kívül eső oknak a vadászati jog gyakorlásán és a vadgazdálkodási tevékenység folytatásán kívül eső okot kell tekinteni, vagyis a vadászatra jogosultnak a felelősség alóli mentesüléshez azt kell bizonyítania, hogy a kárt ilyen ok idézte elő. Mivel a vadászható állat által okozott kárért való felelősség esetén a kár közvetlen oka mindig valamilyen vadászható állat tevékenysége, a felelősség alóli mentesülés szempontjából annak a kérdésnek van jelentősége, hogy a vad tevékenysége mely esetekben esik a vadászati jog gyakorlásán és a vadgazdálkodási tevékenységen kívül. E kérdés megválaszolásához mindenekelőtt ez utóbbi fogalmak jelentését szükséges tisztázni.

A Vtv. 2. §-a értelmében a vadászati jog a vad és élőhelyének védelmével, a vadgazdálkodással, a vad elejtésével és elfogásával, a hullatott agancs és a vadászható szárnyas vad tojásának gyűjtésével, továbbá az elhullott vad tetemének elsajátításával kapcsolatos kötelezettségek és jogosultságok összessége. Következésképpen a vadászati jog tartalma szélesebb kört ölel fel, mint a tulajdonképpeni vadászat,⁹⁵ amely a Vtv. 56. § (1) bekezdése értelmében a vad elejtésére vagy elfogására irányuló tevékenységet jelenti. Megjegyzést érdemel továbbá, hogy a Vtv. 2. §-ából következően a vadászati jog a vadgazdálkodással kapcsolatos jogokat és kötelezettségeket is magában foglalja, ezért a Vtv. 75/A. §-ában az ellenőrzési kör fogalmának meghatározása során szükségtelen volt a vadászati jog gyakorlása mellett a vadgazdálkodási tevékenység folytatását külön nevesíteni, hiszen a vadászatra jogosult akkor is a vadászati jogát gyakorolja, amikor vadgazdálkodási tevékenységet végez.

⁹³ A Vtv. módosításáról szóló 2015. évi L. törvény 3. §-ához fűzött indoklás.

⁹⁴ 34/2014. (XI. 14.) AB határozat [94]; 11/2020. (VI. 3.) AB határozat [46]; 3361/2022 (VII. 25.) AB végzés [14].

⁹⁵ KGD2005. 21.; BH2009. 249.; Mirkó–VAJAI–Cs. NAGY (21. l.) 99.

A vadgazdálkodási tevékenység mibenlétének tisztázásához a Vtv. 40. §-ából kell kiindulni, amely szerint vadgazdálkodásnak a vadállomány és az élőhelyének – ideértve a biológiai életközösséget is – védelmével, a vadállomány hasznosításával és szabályozásával kapcsolatos tevékenység minősül. Ebből az a fogalmi következtetlenség adódik, hogy a vadnak és élőhelyének védelme nemcsak a vadászati jog egyik tartalmi eleme, hanem a vadgazdálkodási tevékenységnek is részét képezi, amely maga is a vadászati jog egyik tartalmi eleme. Ugyanez a következtetlenség a vadászat esetében is fennáll, mivel a vadászat – céljától függően – a vadgazdálkodási tevékenységen belül a vadállomány hasznosításának vagy szabályozásának fogalmi körébe sorolható figyelemmel arra, hogy – Majzinger meghatározása szerint – a hasznosítás a vadállomány tartósan fenntartható hozamokat biztosító kezelését, a szabályozás pedig a túl sűrű vagy magas növekedési rátájú vadállomány sűrűségének csökkentését és létszámának stabilizálását jelenti.⁹⁶

3. 5. A VADÁSZATI JOG GYAKORLÁSÁN ÉS A VADGAZDÁLKODÁSI TEVÉKENYSÉG FOLYTATÁSÁN KÍVÜL ESŐ OK

A vadászati jog és a vadgazdálkodás részét képező valamennyi tevékenységben közös, hogy azok tárgya közvetlenül (pl. a vadászat és a vad védelme) vagy közvetve (pl. a vad élőhelyének védelme) maga a vad mint a természetes ökológiai életközösség része. Az etológiai kutatások kimutatták, hogy a természetes környezetében élő vad tevékenységei olyan öröklött és tanult viselkedésformák, amelyeket részben külső, részben belső ingerek váltanak ki, és amelyek az egyes vadon élő állatfajok állandó jellemzői.⁹⁷ Emiatt annak a kérdésnek a megválaszolása szempontjából, hogy a vad kárkövetkezéssel járó tevékenységét a vadászati jog gyakorlásán és a vadgazdálkodási tevékenység folytatásán kívül eső ok idézte-e elő, álláspontunk szerint a vad által tanúsított viselkedést kiváltó ingernek van jelentősége. Emiatt a magunk részéről nem osztjuk azt a jogirodalomban megjelent álláspontot, amely – a kár bekövetkezése helyének jelentőséget tulajdonítva – a vadászterületről kiváltott vad által belterületen okozott kárt pusztán azon oknál fogva a vadászatra jogosult ellenőrzési körén kívül bekövetkezettnek tekinti, hogy belterületen vadászati jogot nem gyakorolhat, illetve vadgazdálkodási tevékenységet nem végezhet.⁹⁸

Az előzőekben már kitértünk rá, hogy a Vtv. 75/A. § (1) bekezdésében foglalt jogalkotói értelmezés a vadászható állat által okozott kárért való felelősség kimentési klauzulájában szereplő ellenőrzési kör fogalmát tartalmilag a veszélyes üzemi felelősség tényállásában szereplő tevékenységi körrel azonos jelentéssel ruházta fel.

⁹⁶ MAJZINGER István: *Apróvad-állományok szabályozása és hasznosítása* (Hódmezővásárhely: SZTE Mezőgazdasági Kar Állattudományi és Vadgazdálkodási Intézet 2018) 8.

⁹⁷ CSÁNYI Vilmos: *Viselkedés, környezet, gének – Etológiai tanulmányok* (Budapest: MTA 2000) 1–2.; CSÁNYI Vilmos: „Etológia, ember, társadalom” *Magyar Tudomány* 2016/12. 1424–1425.; GERE Tibor: „Quo vadis etológia?” *Állattenyésztés és Takarmányozás* 1994/4. 369–370.

⁹⁸ MAKAI (31. l.) 35.

Erre figyelemmel úgy véljük, hogy a vad kárkövetkezéssel járó tevékenységét kiváltó ingerek közül azok minősülhetnek a vadászati jog gyakorlásán és a vadgazdálkodási tevékenység folytatásán – azaz a vadászatra jogosult ellenőrzési körén – kívül eső oknak, amelyek a fokozott veszéllyel járó tevékenységért való felelősség esetén a tevékenységi körön kívül eső körülmények közé sorolhatók. A jogirodalom és a bírói gyakorlat következetes álláspontja szerint a veszélyes üzemi felelősség esetén ilyen külső ok (*cause étrangère*) a vis maior, valamint a károsult és harmadik személy magatartása.⁹⁹

Ezért álláspontunk szerint a vadászatra jogosult ellenőrzési körén kívül eső okról csak abban az esetben lehet szó, ha a vad kárkövetkezéssel járó tevékenységét a vadászatra jogosultnak be nem tudható emberi magatartás vagy ilyen hiányában a vis maior szintjét elérő természeti jelenség mint a külső környezetből származó ingerek váltották ki. Ezzel szemben nem minősíthető a vadászatra jogosult ellenőrzési körén kívül eső oknak az, ha a kárt a vad lét- vagy fajfenntartással kapcsolatos olyan tevékenysége okozta, amely életfolyamatainak szokásos rendjébe tartozik. Nézetünk szerint ilyen például a táplálék- és ivóvízszerzés, a párválasztás, az utódgondozás, az odú- és fészeképítés, a terület- és önvédelem vagy éppen a menekülés során kifejtett tevékenység. Ha ugyanis abból indulunk ki, hogy a jogalkotó a vadászható állat által okozott kárért való felelősség körében is a károkozás kockázatának észszerű elosztására törekedett, úgy a vad ezen biológiailag meghatározott, szokásos viselkedésformái által okozott károk kockázatát alappal tekinthetjük olyanoknak, mint amely a vadászatra jogosult gazdasági szféráján belül merült fel, hiszen a vad léte és szaporodása az általa végzett és számára hasznot hajtó vadgazdálkodási tevékenység alapvető feltétele. Éppen ezért ellenőrzési körön belülinek kell minősíteni, ha például a vad a téli időszakban a természetben rendelkezésére álló táplálék szűkössége miatt a lakott területen keres élelmet, és ennek során okoz kárt, vagy az utódait védve az odújához túl közel elhaladó túrázóra támad. Nem sorolható azonban a vadászatra jogosult ellenőrzési körébe az a kár, amely azért következett be, mert harmadik személy vagy a károsult a vadat a lakott területre terelte, vagy pedig a károsult a rá támadó vadat provokálta. Mindez azt jelenti, hogy a vad kárkövetkezéssel járó tevékenységét az esetek túlnyomó többségében a vadászati jog gyakorlásán és a vadgazdálkodási tevékenység folytatásán belül eső körülmény által előidézettnek kell tekinteni, így az ellenőrzési körön kívüli okként való minősítés csak szűk körben fordulhat elő.

⁹⁹ BH1993. 678.; Eörsi Gyula: „A Polgári Törvénykönyv Tervezetének vitájához” *Jogtudományi Közöny* 1958/1-2. 5.; 926.; Eörsi (40. lj.) 288–289.; FUGLINSZKY (3. lj.) 371., 376.; KÖHIDI Ákos: „Az elháríthatatlanság fogalmának relativizálódása a magyar polgári jogban” in KESERŰ Barna Arnold – KÖHIDI Ákos (szerk.): *Tanulmányok a 65 éves Lenkovic Barnabás tiszteletére* (Budapest – Győr: Eötvös József Kiadó – Széchenyi István Egyetem Deák Ferenc Állam- és Jogtudományi Kara 2015) 231.; MARTON (7. lj.) 788., 926.; PUSZTAHELYI Réka: *A veszélyes üzemi felelősség szabályozási környezete* (Budapest: NKE 2018) 27.; VILÁGHY Miklós – Eörsi Gyula: *Magyar polgári jog I.* (Budapest: Tankönyvkiadó 1965) 573–575.

4. AZ ELHÁRÍTHATATLANSÁG

4. 1. AZ ELHÁRÍTHATATLANSÁG ÉRTELMEZÉSE A VESZÉLYES ÜZEMI FELELŐSSÉG ÉS A MUNKÁLTATÓ KÁRTÉRÍTÉSI FELELŐSSÉGE KÖRÉBEN

Önmagában az, hogy a kárt okozó körülmény a vadászatra jogosult ellenőrzési körön kívül következett be, a felelősség alóli mentesüléshez nem elegendő, mivel ehhez arra is szükség van, hogy a körülmény elháríthatatlan legyen. A vadászható állat által okozott kárért való felelősség alóli kimentés feltételeinek konjunktivitására figyelemmel az elháríthatatlanság vizsgálatának szükségessége csak a vadászatra jogosult ellenőrzési körön kívül eső körülmény esetén merülhet fel, hiszen amennyiben a kárt nem ilyen körülmény okozta, úgy az elháríthatatlanság vizsgálata szükségtelen. A kárt okozó körülmény elháríthatatlansága nemcsak a vadászható állat által okozott kárért való felelősség, hanem a veszélyes üzemi felelősség alóli kimentésnek is feltétele,¹⁰⁰ de a munkáltató kártérítési felelősség alóli mentesülését is megalapozza, ha a kárt kizárólag a károsult elháríthatatlan magatartása okozta.¹⁰¹ Ezért az elháríthatatlanság fogalmának értelmezéséhez segítségül hívhatjuk az e felelősségi alakzatokhoz kapcsolódó jogirodalmi álláspontokat és ítélkezési gyakorlatot.

A fokozott veszéllyel járó tevékenységért való felelősség körében az elháríthatatlanság a jogirodalom és a bírói gyakorlat szerint is azt jelenti, hogy a kárt előidéző okkal szemben – a tudomány és a technika adott fejlettségi szintjére és a gazdaság teherbíróképességére figyelemmel – objektíve nem áll fenn a védekezés lehetősége.¹⁰² A gazdaság teherbíróképessége okán a védekezés lehetősége abban az esetben kizárt, ha a kár elhárítása csak aránytalan anyagi ráfordítás útján lenne megvalósítható.¹⁰³ Az elháríthatatlanságot a fokozott veszéllyel járó tevékenység folytatója szempontjából kell vizsgálni,¹⁰⁴ akinek a gazdaságossági szempontok figyelembevételével a technika adott fejlettségi szintjén rendelkezésre álló, lehetséges és célszerű intézkedéseket kell foganatosítania a kár elkerülése érdekében.¹⁰⁵ A kifejtettkből következően az elháríthatatlanság nem egyenlő az abszolút elháríthatatlansággal,¹⁰⁶ mert a technika fejlődése és a gazdaság teherbíró képessége is relatív

¹⁰⁰ Ptk. 6:535. § (1) bekezdése.

¹⁰¹ Mt. 166. § (2) bekezdés b) pontja.

¹⁰² BH1980. 98.; BH1981. 14.; EBH2002. 748.; BH2003. 321.; KGD2007. 32.; LB Pfv. IV.22.433/1993/5.; LB Pfv.III.22.129/2001/4.; Kúria Pfv.IV.21.734/2012/8.; Kúria Pfv. III.21.480/2016/5.; Kúria Pfv.III.22.287/2016/8.; Kúria Pfv.III.22.409/2017/7.; Kúria Pfv.V.21.687/2019/10.; Kúria Pfv.III.20.404/2020/5.; BDT2002. 678.; BDT2018. 3855.; FUGLINSZKY: (3. lj.) 371.; VILÁGHY–EÖRSI (99. lj.) 573.; ZSEMBERY István: „A »veszélyes üzem« felelősségének néhány kérdése a Polgári Törvénykönyvben” *Magyar Jog* 1960/5. 212.

¹⁰³ BH1980. 98.

¹⁰⁴ Kúria Pfv.III.20.587/2021/6.

¹⁰⁵ Kúria Pfv.III.22.287/2016/8.; Kúria Pfv.III.20.404/2020/5.

¹⁰⁶ BH1980. 98.; EÖRSI Gyula: „Über die Grundfragen der Verantwortlichkeit für die mit erhöhter Gefahr verbundenen Tätigkeit” *Annales Universitatis Scientiarum Budapestinensis de Rolando Eötvös Nominatae Sectio Iuridica* 1960. 18.

jellegűvé teszi, így egy olyan körülmény, amely egykor elháríthatatlan volt, idővel elháríthatóvá válhat és fordítva.¹⁰⁷

Az elháríthatatlanság fogalmát a munkajogi ítélkezési gyakorlat is lényegében a fentiekkel azonos módon értelmezi, hangsúlyozva, hogy az olyan behatás minősül elháríthatatlannak, amelyet a technika, a műszaki lehetőségek objektíve adott szintje mellett nem lehet elhárítani.¹⁰⁸ A Kúria megállapítása szerint a károkozó körülmény elháríthatatlanságát „adott munkáltatóra vetítve kell vizsgálni a technika átlagos eredményei és a munkáltatótól a rendelkezésére álló idő alatt elvárható, átlagosnak minősülő erőfeszítés alapulvételével. A munkáltatót tehát nem terheli az átlagot meghaladó ráfordítás teljesítésének kötelezettsége.”¹⁰⁹ Kiemelendő azonban, hogy a munkavállaló elháríthatatlan magatartása a munkáltató ellenőrzési körébe tartozik,¹¹⁰ tehát a vadászható állapot által okozott kárért való felelősségtől és a veszélyes üzemi felelősségtől eltérően ebben az esetben nem egy ellenőrzési körön kívüli ok tekintetében kell teljesülnie az elháríthatatlanság követelményének. Emiatt a munkáltatói felelősség körében szóba jöhető esetscsoportok a vadászható állapot által okozott kárért való felelősség szempontjából nem orientáló jellegűek.

4. 2. AZ ELHÁRÍTHATATLAN KÖRÜLMÉNYEK ESETCSOPORTJAI A VESZÉLYES ÜZEMI FELELŐSSÉG KÖRÉBEN

A veszélyes üzemi felelősség körében az elháríthatatlan körülmények klasszikus esetscsoportja¹¹¹ – más megközelítésben szinonimája¹¹² – a vis maior, amely bár jogszabályi definícióval nem rendelkezik,¹¹³ a jogirodalomban annak fogalmi elemeinek szokás tekinteni mind az elháríthatatlanságot, mind a tevékenységi körön kívüliséget.¹¹⁴ Ehhez egyes szerzők harmadik fogalmi elemként hozzáteszik, hogy a körül-

¹⁰⁷ EÖRSI (106. lj.) 18.; EÖRSI (40. lj.) 287.; SZALMA József: „Erőhatalom – az európai és a magyar magánjogban. 2. rész: Komparációk” *Magyar Jog* 2021/12. 722.

¹⁰⁸ LB Mfv.I.10.953/1995/2.; LB Mfv.I.10.091/1999/3.; Kúria Mfv.X.10.153/2020/4.

¹⁰⁹ 1/2018. (VI. 25.) KMK vélemény indokolásának II. 4. pontja.; Kúria Mfv.IV.10.162/2021/4.

¹¹⁰ 1/2018. (VI. 25.) KMK vélemény II. 2. pontja.

¹¹¹ BENKŐ Gyula: „A kártérítési jog elvi kérdései” *Jogtudományi Közöny* 1955/4. 246.; KÖHIDI (99. lj.) 226.; MÁDL Ferenc: *A deliktualis felelősség a társadalom és a jog fejlődésének történetében* (Budapest: Mádl Ferenc Intézet 2022) 22., 504.; PUSZTAHELYI (99. lj.) 61.

¹¹² KENDERES György: „Jogelméleti, jogtörténeti és szabályozásbeli ellentmondásokkal terhelt munkavállalói kártérítési felelősség” in SZIKORA Veronika – TÖRÖK Éva (szerk.): *Ünnepi tanulmányok Csészy György 65. születésnapja tiszteletére. I. kötet* (Debrecen: Debreceni Egyetem ÁJK 2017) 311.; KENDERES–PRUGBERGER (58. lj.) 149.; PRUGBERGER Tamás: „Az előreláthatósági klauzula alkalmazási lehetőségeinek néhány problémája a polgári jogi és különösen a munkajogi szerződéses kötelmek esetében” *Állam- és Jogtudomány* 2020/3. 107.

¹¹³ LUKÁCS Endre: „A vis maior kérdése a nemzetközi kereskedelemben” *Külgazdaság* 1974/9. 136.

¹¹⁴ BOZÓKY Alajos: „A »vis maior« a magánjogban” *Jogtudományi Közöny* 1893/26. 205.; ERICH-HANS KADEN: „Zufall und höhere Gewalt im deutschen, schweizerischen und französischen Recht” *Rabels Zeitschrift für ausländisches und internationales Privatrecht* 1967/4. 614–618.; PRUGBERGER Tamás: „Vitatható részek a munkajogi kártérítési felelősség új szabályainál” in FEKETE Balázs – HORVÁTHY Balázs – KREISZ Brigitta: *A világ mi magunk vagyunk... Liber Amicorum Imre Vörös* (Budapest: HVG-Orac 2014) 410., 412.; SZALMA József: „Alanyi és tárgyi felelősség. A vétkesség és a

ménynek rendkívülinek is kell lennie, mivel ha egy eseményt a gyakorisága folytán számításba kell venni, úgy azt nem lehet vis maiorak tekinteni.¹¹⁵ A bírói gyakorlat a fogalmi elemek közül az elháríthatatlanságot hangsúlyozza, vis maiorak ugyanis a természeti vagy emberi eredetű, az emberek számára elérhető eszközökkel el nem hárítható „ellenállhatatlan erőket” tekinti.¹¹⁶

Míg a vis maior az abszolút elháríthatatlan, azaz senki által el nem hárítható körülményeket jelöli,¹¹⁷ addig harmadik személy vagy a károsult elháríthatatlan magatartása a felelősség konkrét alanyához képest minősülhet elháríthatatlannak.¹¹⁸ Kőhidi szerint amíg a vis maior senki nem tudná elhárítani, ezért nem is elvárható, hogy bárki elhárítsa, addig az egyéb elháríthatatlan körülményeknél arról van szó, hogy az adott helyzetben általában elvárható-e az adott körülményt elháríthatóvá tevő intézkedések megtétele, amire figyelemmel azt kell vizsgálni, hogy a körülmény elhárítása érdekében szükséges magatartás tanúsítása az adott helyzetben általában elvárható-e.¹¹⁹ Az elháríthatatlanság tehát ezekben az esetekben is objektív kategória,¹²⁰ vagyis annak fennállását nem az üzembentartó szubjektív lehetősége szempontjából kell vizsgálni, hanem a felróhatóság mint a Ptk. 1:4. § (1) bekezdésében meghatározott objektívizált elvárási mérce¹²¹ alapján kell megítélni.

4. 3. AZ ELHÁRÍTHATATLANSÁG ÉRTELMEZÉSE A VADÁSZHATÓ ÁLLAT ÁLTAL OKOZOTT KÁRÉRT VALÓ FELELŐSSÉG KÖRÉBEN

Ha a kifejtetteket a vadászható állat által okozott kárért való felelősségre alkalmazzuk, egyrészt arra a következtetésre juthatunk, hogy a vis maior – mint nemcsak a vadászatra jogosult ellenőrzési körön kívüli, hanem egyúttal elháríthatatlan körülmény – a vadászható állat által okozott kárért való felelősség alóli kimentést bizonyosan megalapozza. A jogirodalom is egységesen hangsúlyozza, hogy a vadászható állat által okozott kárért való felelősség körében ellenőrzési körön kívül eső

felróhatóság kérdéskörének lehetséges szempontjairól, különös tekintettel a magyar Ptk. vonatkozó rendelkezéseire és ezek rekodifikációjára” *Acta Facultatis Politico-iuridicae Universitatis Budapestinensis de Rolando Eötvös nominatae* 2001-2002. 34.; SZALMA József: „Erőhatalom – az európai és a magyar magánjogban. Első rész: Definíciók” *Magyar Jog* 2021/11. 665.

¹¹⁵ CSEKŐ Katalin: „A force majeure esemény mint mentesülési lehetőség” *Külgazdaság* 2021/7–8. 124., <https://doi.org/10.47630/kulg.2021.65.7-8.120>; KADEN (114. lj.) 618–619.

¹¹⁶ BH2014. 147.; BH2022. 209.

¹¹⁷ FÖLDI András – HAMZA Gábor: *A római jog története és intézményei* (Budapest: Nemzeti Tankönyvkiadó 1996) 429–430.; KŐHIDI (99. lj.) 226., 231.; MARTON (7. lj.) 926.; PUSZTAHELYI Réka: „A veszélyes üzemi felelősség egyes kérdései az új Ptk. rendszerében” *Publicationes Universitatis Miskolcensis, Sectio Juridica et Politica, Tomus XXXIII* 2015. 310.

¹¹⁸ KŐHIDI (99. lj.) 226., 231.

¹¹⁹ KŐHIDI (99. lj.) 231–234.

¹²⁰ Kúria Pfv.III.20.215/2020/9.; Kúria Pfv.III.20.587/2021/6.

¹²¹ BAUER Miklós: „A polgári jogi helytállás formái. Felelősség és kártérítés” *Jogtudományi Közlöny* 1988/4. 199–203.; CZINE Aliz: „A felróhatóság általános és egyes speciális jelentéstartalmai a deliktuális kárfelelősség körében” *Themis* 2018/2. 26–28.; FUGLINSZKY (3. lj.) 283.; LÁBADY (1. lj.) 172.; TŐKEY (36. lj.) 36.

körülménynek minősülnek a vis maior körébe tartozó esetek, például amikor valamilyen természeti esemény, különösen árvíz miatt tömegesen menekülő vadak okoznak kárt.¹²²

A vis maior körébe nem tartozó ellenőrzési körön kívüli okok pedig abban az esetben minősülnek egyszersmind elháríthatatlannak is, ha az adott helyzetben általában nem volt elvárható, hogy a vadászatra jogosult az azok elhárítását lehetővé tevő intézkedéseket megtegye, amely szempontból nem hagyható figyelmen kívül, hogy az adott helyzetben általában elvárható gondosság mellett előrelátható volt-e az ellenőrzési körön kívül eső körülmény bekövetkezése.¹²³ Álláspontunk szerint arra figyelemmel, hogy a vad nem a vadászatra jogosult közvetlen uralma alatt, hanem a természetben szabadon él, az esetek legnagyobb részében mind a károsult, mind a harmadik személy ellenőrzési körön kívül eső magatartása kimeríti az elháríthatatlanság ekként értelmezett fogalmát, mivel akár a károsult, akár harmadik személy magatartásának elhárítása legtöbbször túlmegy azon a körön, amely a vadászatra jogosulttól általában elvárható. Ezért ha valamely körülmény a vadászatra jogosult ellenőrzési körén kívül esik, úgy az rendszerint egyúttal elháríthatatlannak is minősül, így a vadászatra jogosult felelősség alóli kimentését megalapozza.

A Ptk. a vadászható állat által okozott kárért való felelősség körében külön nem rendelkezik, hogy mi a következménye annak, ha a károsultnak a kár bekövetkezésében közreható magatartása nem volt elháríthatatlan. E felelősségi alakzat körében ugyanis a Ptk. nem tartalmaz a károsulti közrehatásra vonatkozó olyan speciális szabályt, mint a fokozott veszéllyel járó tevékenységért való felelősségre vonatkozó Ptk. 6:537. §-a, amely szerint az üzembentartónak nem kell megtérítenie a kárt annyiban, amennyiben az a károsult felróható magatartásából származott. A bírói gyakorlat hangsúlyozza, hogy a Ptk. 6:537. §-a esetén nem kármegosztásról van szó – eltérően a Ptk. 6:525. §-ától, ahol felróhatóság áll szemben felróhatósággal –, az üzembentartó felelőssége ugyanis objektív, a károsultnak pedig felróható magatartásának következményeit magatartása közrehatásának mértékéig kell viselnie: azaz nem a felek magatartásának felróhatóságát kell összevetni, hanem azt kell vizsgálni, hogy károsult magatartása milyen mértékben okozta a kárt.¹²⁴

Erre figyelemmel a vadászható állat által okozott kárért való felelősség mint felróhatóságtól független, azaz objektív felelősségi alakzat körében speciális rendelkezés hiányában a kérdés egyrészt az, hogy a Ptk. 6:525. §-a alkalmazható-e nem elháríthatatlan károsulti közrehatás esetén, másrészt az első kérdésre adott igenlő válasz esetén a kármegosztást elsődlegesen a felróhatóság arányában vagy eleve

¹²² BARTA (2. lj.) 23.; HORVÁTH Gergely: „A polgári jogi felelősség agrárjogi, illetve környezetjogi vonatkozásai” in KÖHIDI Ákos – FAZEKAS Judit – CSITEI Béla (szerk.): *Állandóság és változás. Tanulmányok a magánjogi felelősség köréből* (Budapest: Gondolat 2017) 273.; TÖRKEY (36. lj.) 75., 152.

¹²³ VILÁGHY–EÖRSI (99. lj.) 574.; VOJTĚCH VOMÁČKA – JOSEF BÄRTŮ: „Damage Caused by Game and its Compensation in Central European Countries: A Comparative Perspective” *Central European Journal of Comparative Law* 2022/2. 194., <https://doi.org/10.47078/2022.2.183-200>.

¹²⁴ Kúria Pfv.III.20.744/2012/8.; Kúria Pfv.III.22.018/2015/4.; Kúria Pfv.III.20.053/2016/5.; Kúria Pfv.III.20.237/2016/4.; Kúria Pfv.III.20.537/2016/4.; Kúria Pfv.III.21.672/2016/6.

a közrehatás arányában kell elvégezni. A magunk részéről Fuglinszky álláspontjával értünk egyet, amely szerint abban az esetben, ha a károkozó felelőssége a veszélyes üzemi felelősségtől eltérő objektív felelősségi alakzaton alapul, felróható károsult közrehatás esetén nincs akadálya a Ptk. 6:525. § (2) bekezdése alkalmazásának. Ekkor azonban a kárt a felróhatóság arányának vizsgálata nélkül eleve a közrehatás arányában kell megosztani, mivel a felróhatóság arányában történő kármegosztásnak csak akkor van helye, ha a károsult felróhatósági alapú felelősségi alakzat alapján érvényesít kártérítési igényt.¹²⁵

5. ÖSSZEZEGÉS

A fentiekben annak bemutatására tettünk kísérletet, hogy a vadászható állat által okozott kárért való felelősség alóli kimentést megalapozó ellenőrzési körön kívül eső elháríthatatlan ok fogalma – a vad természetes életmódjára és ebből következően a felette gyakorolható közvetlen emberi uralom hiányára figyelemmel – számos jogértelmezési bizonytalanságot hordoz, amin az sem enyhített, hogy a jogalkotó a kimentési klauzulához autentikus értelmezést fűzött. Arra a megállapításra jutottunk, hogy a jogalkotó által adott jogértelmezés fényében a vadászható állat által okozott kárért való felelősség körében az ellenőrzési kör fogalma lényegében a tevékenységi kör fogalmának feleltethető meg. Így az ellenőrzési kör értelmezésével kapcsolatban immár nemcsak a munkáltatói kárfelelősség és a szerződésszegéssel okozott kárért való felelősség között áll fenn különbség, hanem a vadászható állat által okozott kárért való felelősség alkalmazásában a fogalom egy harmadik jelentést kapott, ami miatt annak tartalma még a Ptk. felelősségi rendszerén belül sem egységes. Emellett a Vtv. 75/A. § (1) bekezdésében szereplő értelmező rendelkezés sem következetes, amennyiben a vadászati jog gyakorlása a vadgazdálkodási tevékenységet is magában foglalja, így az utóbbi külön nevesítése szükségtelen volt.

Minderre figyelemmel álláspontunk szerint dogmatikai szempontból koherensebb szabályozási megoldást jelentene, ha a jogalkotó nem külön törvényben szereplő értelmező rendelkezést fűzne a Ptk. 6:563. § (2) bekezdéséhez, hanem az utóbbiból mellőzné az ellenőrzési körön kívül eső okra vonatkozó kitétel, és helyette akként rendelkezne, hogy a vadászatra jogosult akkor mentesül a felelősség alól, ha bizonyítja, hogy a kárt a vadászati jog gyakorlásán kívül eső elháríthatatlan ok idézte elő. Ezzel ugyanis egyrészt a Ptk. felelősségi rendszerén belül feloldható lenne az az ellentmondás, amely az ellenőrzési kör fogalmának a kontraktuális felelősség és a vadászható állat által okozott kárért való felelősség alkalmazásában való eltérő értelmezéséből ered, másrészt kiküszöbölhető lenne a vadászati jog gyakorlása és a vadgazdálkodási tevékenység tartalma közötti átfedésből eredő fogalmi következetlenség is.

¹²⁵ FUGLINSZKY (3. lj.) 304.

Az elháríthatatlanság fogalmát illetően amellettt érveltünk, hogy a fokozott veszéllyel járó tevékenységért való felelősség körében kialakult jogértelmezés a vadászható állat által okozott kárért való felelősség körében is megfelelően alkalmazható, így valamely körülmény abban az esetben elháríthatatlan, ha az adott helyzetben általában nem volt elvárható, hogy a vadászatra jogosult az annak elhárítását lehetővé tevő intézkedéseket megtegye. A károsult nem elháríthatatlan közrehatása esetére azonban álláspontunk szerint indokolt lenne a Ptk. 6:537. §-a szerinti előírás beiktatásával egyértelművé tenni, hogy ebben az esetben a vadászatra jogosult a károsult felróható magatartása közrehatásának mértékéig mentesül a felelősség alól.